

„Дубіны”

рэактывацыя 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Віталю Лубе

60

Вінішум!!! 9

<http://niva.iig.pl>

redakcja@niva.iig.pl

№ 51 (2693) Год LII

Беласток, 23 снежня 2007 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Актывізаваць дыялог

Размова з Генрыкам ЛІТВІНАМ, новым паслом РП у Мінску.

„Ніва”: — Чаму Вы так доўга, пасля назначэння МЗС у Варшаве Вашай кандыдатуры і пазітыўнай кансультацыі сеймавай камісіі па замежных справах і намінацыі Вас прэзідэнтам, ехалі на дыпламатычнае прадстаўніцтва ў Мінску?

Генрык Літвін: — Я выехаў неадкладна пасля атрымання назначэння прэзідэнтам. Вядома, разумею, пра што вы пытаеце. Фактычна, выступленне перад сеймавай камісіяй праведзена было значна раней, на пачатку 2006 г. Рашэнне аб накіраванні пасла на канкрэтнае дыпламатычнае прадстаўніцтва звязана са станам стасункаў паміж дзвюма краінамі. Гэтыя адносіны былі складаныя і рашэнне працягнулася ў часе.

— А чаму, будучы ў Мінску, Вы так доўга мусілі чакаць даручэння прэзідэнту Аляксандру Лукашэнку даверных грамат?

— Гэта пытанне чыста тэхнічнага плана. У Беларусі нейкі час таму прынята была працэдура калектыўнага ўручання даверных грамат, якая прымяняецца таксама ў некаторых краінах. Чакаецца, каб назбіралася, прабачце за такое названне, некалькі паслоў, здаецца, тут прынята, што васьмёх, якія маюць уручыць даверныя лісты, і толькі тады арганізуецца ўрачыстасць. Нас было дзевяцёх, з чаго знакаміта большасць гэтых паслы акрэдытаваныя ў Беларусі і па сумяшчальніцтве ў Маскве і адна ў Кіеве. Я чакаў, калі група будзе камплектная, падобна як хоць бы мой італьянскі калега, які прыехаў тыдзень да мяне.

— Як Вы разумеете заяву прэзідэнта Лукашэнкі, выказаную 11 снежня пасля прыняцця Вашых даверных грамат: „Існучыя ў адносінах дзвюх краін праблемы магчымы для вырашэння шляхам пазітыўнага дыялогу”. Што значаць словы „пазітыўны дыялог” у польска-беларускіх адносінах?

— Гэтае выказванне было шырэшае. Прэзідэнт Лукашэнка дэклараваў адкрыццё беларускага боку на больш актыўны чым дагэтуль дыялог. Выказаў ён думку, што абмежаванне дыялогу наступіла з-за дзеянняў польскага боку. Гэта ягоная думка. І вось беларускі бок чакае актыўнасці з нашага боку ў пытанні актывізацыі дыялогу.

— Як будзе выглядаць польская палітыка ў дачыненні да Белар-

сі ў найбліжэйшы час? Маю тут на думцы асабліва першы перыяд пасля ўваходу Польшчы ў Шэнгенскую зону.

— Уваход у Шэнгенскую зону, вядома, гэта падзея, якая тут каменціруецца і перажываецца, паколькі мае ён уплыў на штодзённыя інтарэсы звычайнага грамадзяніна, але

<http://president.gov.by>

Генрык Літвін з’яўляецца доктарам гуманітарных навук Варшаўскага ўніверсітэта. На пераломе 1980/1990 гадоў працаваў ад’юнктам у Інстытуце гісторыі Польскай акадэміі навук. Пасля выехаў на дыпламатычнае прадстаўніцтва ў Львоў, дзе працаваў кансультантам-кіраўніком консульскага агенцтва. Быў генеральным консулам у Львове (1993-1994), дарадчыкам-паўнамоцным міністрам пасольства ў Рыме (1997-2001) ды Маскве (2001-2002), калі гэтым дыпламатычным прадстаўніцтвам кіраваў першы міністр замежных спраў ва ўрадзе Яраслава Качынскага Стэфан Мэллер. У варшаўскім МЗС выконваў функцыю віцэ-дырэктара Дэпартаменту Усходняй Еўропы. Па прапанове ПіС сеймавая камісія замежных спраў адабрала яго кандыдатуру на пасаду пасла ў Мінску яшчэ ў лютым 2006 г. Аднак не адразу выехаў ён у Мінск. Польскае пасольства ў сталіцы Беларусі не мела пасла ад лістапада 2005 г., пасля таго, калі па сваёй прапанове адкліканы быў Тадэвуш Паўляк.

Генрык Літвін бегла валодае англійскай, французскай, рускай, украінскай і італьянскай мовамі. Жанаты, мае двое дзяцей.

ў палітычных стасунках Польшчы з іншымі краінамі, між іншым з Беларуссю, не з’яўляецца такой рысай. Я не ў змозе цяпер нарысаваць план дзеянняў хоць бы таму, што мусяць яны ў гэты момант быць падрыхтаваныя і ўдакладнены з беларускім бокам, мусяць пачацца палітычныя вырашэнні польскім бокам. Пазнаецца, вось, палітыка па яе пладах.

— Як будучы выглядзе Вашых кантактаў з польскай меншасцю, а таксама з дэмакратычнай апазіцыяй у Беларусі?

— Заданнем пасла з’яўляецца якраз тое, каб мець такія кантакты. Я буду кантактаваць з усімі асяроддзямі, знаёмства з якімі можа памагчы нашаму пасольству ў рэалізацыі такіх заданняў. Гэта ахоплівае заадно асяроддзі звязаныя з уладай, як і партыі, і апазіцыйныя аргані-

зацыі. Вядома, адной з найважнейшых задач кожнай дыпламатычна-консульскай службы за мяжой з’яўляецца супрацоўніцтва з насельніцтвам польскага паходжання, асабліва ў такой краіне як Беларусь, дзе польская меншасць такая вялікая і актыўная.

— Якія крокі мела б гэта азначаць у дачыненні да тае часткі польскай меншасці, згуртаванай вакол Саюза палякаў Беларусі Анжалікі Борыс?

— Наша служба ўдзельнічае ў розных мерапрыемствах арганізаваных польскімі асяроддзямі, сустракаемся, наладжваем супольныя дзеянні. Я асабіста ўдзельнічаю ў гэтых працах і гэта звычайная работа.

— Ці пасля некалькіх месяцаў прабывання ў Мінску Вы можаце ацаніць клімат у адносінах да Польшчы і Еўрасаюза.

— Калі гаварыць пра тры месяцы маёй пабыўкі, дык маем дачыненне з дэкларацыямі, мэтай якіх — заахвоціць. У сваю чаргу з боку ЕС спадзяванні былі сфармуляваны і на сёння яны не памяняліся. Не было з беларускага боку дэкларацыі аб гатоўнасці выканаць гэтыя спадзяванні. У сувязі з гэтым застаемся ў нязменнай палітычнай сітуацыі. Зафіксавалі мы адносна спакойны ход Еўрапейскага маршу. Такія факты прымаюцца пад увагу. Аднак у асноўных пытаннях сітуацыя не змянілася.

— Якія заданні для вырашэння стаяць перад Вамі ў першую чаргу?

— Будуць, і ўжо мы гэта робім, мадэрнізацыя консульскіх дыпламатычных прадстаўніцтваў. У першых месяцах майго прабывання ў Мінску правялі мы ў сядзібе пасольства рамонт, сапраўды шмат часу прысвяцілі абсталяванню і агульнаму выгляду нашага прадстаўніцтва. Пытанне мадэрнізацыі нашых консульскіх устаноў звязана, вядома, і з бюджэтам МЗС ды іх кадравымі магчымасцямі. Бярэм пад развагу розныя аптацыі; пабачым, напрыклад, якім з’яўляецца практычны вынік уваходу ў Шэнгенскую зону. Маём нейкія сімуляцыі, але жыццё напэўна нанясе свае карэктывы. Не магу прытым выключыць, што Польшча будзе разважаць адкрыццё ў Беларусі дадатковага дыпламатычнага прадстаўніцтва. Гэта, аднак, аграмадны кошт. Пакуль што, можна спраўляцца і ў цяперашняй структуры, трэба даваць сабе рады.

— Дзякую за размову.
Размаўляў Мацей ХАЛАДОЎСКИ

Нашых
чытачоў,
якія Каляды
святкуюць на новым
стылі,
вінішум са святам.

Рэдакцыя

Пра пероны

і вагоны...

2

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Раней можна было сесці ў цягнік у Гродне і выйсці адразу ў Шчэціне, зараз жа на такім шляху трэба зрабіць тры, а то і чатыры перасадкі. З Польшчы ў Беларусь таксама нармальным цягніком не даедзеш, так званы „спіртавоз” цікавы для падарожнікаў толькі першы раз, далей такі экстрым вытрымае далёка не кожны замежны турыст...

Культура

ў Шудзялаве

4

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Скарбы драўлянага

будаўніцтва

5

Міра ЛУКША

9 770546 196000

Пра пероны і вагоны

Апошнія месяцы айтару гэтых радкоў давялося шмат часу правесці на вакзалах і ў цягніках розных, пераважна

суседніх, краін. Вандроўныя назіранні і адчуванні рэч зайсёды суб'ектыўныя. Рабіць нейкія катэгарычныя высновы зусім не збіраюся (як спяваў Андрэй Макарэвіч, „вагонныя спрэчкі — апошняя справа, калі ўжо няма чаго піць”), але хочацца падзяліцца досведам.

У беларускіх цягніках апошнімі годамі падвысіўся стандарт — абнавіліся матрацы і падушкі, з'явілася якасная бялізна, у праваднікоў можна зайсёды купіць гарбаты з аднаразовага пакеціка ці іншыя напоі. Галоўная зручнасць — гэта пасадка ў цягнікі, якія прыходзяць зараней, так што можна за гэта не хвалявацца. Камунікацыя, праўда, кепская. Прыкладам, яна зусім неразвітая і нязручная паміж Гроднам і Мінскам, дзённых цягнікоў да сталіцы няма. Да Літвы цягніком з горада над Нёманам зусім не даедзеш — адразу пасля развалу СССР літоўцы паспешаліся разабраць рэйкі. Зараз, праўда, кажуць пра аднаўленне чыгуначнай камунікацыі — відаць гаспадарчыя інтарэсы бяруць верх.

Раней можна было сесці ў цягнік у Гродне і выйсці адразу ў Шчэціне, зараз жа на такім шляху трэба зрабіць тры, а то і чатыры перасадкі. З Польшчы ў Беларусь таксама нармальным цягніком не даедзеш, так званы „спіртавоз” цікавы для падарожнікаў толькі першы раз, далей такі экстрым вытрымае далёка не кожны замежны турыст. Дзіўна, што ўваход Польшчы ў Еўрасаюз так пагоршыў камунікацыю з суседняй дзяржавай. На маю думку, дык мусіць быць адваротна. „Адзін усё казаў, што жыццё — гэта поезд, а іншы сцвярджаў — перон” — пытанне яшчэ тое.

Найбольш няўтульныя і занябавныя — украінскія цягнікі. Пра камфорт тут гаварыць зусім не даводзіцца. Брудныя прыбіральні, старая зношаная бялізна, засмечаныя купэ. Купіць які-небудзь булён „ралтон” зусім немагчыма. А трэцяя паліца вагонаў спалучэння Берлін — Кіеў — сапраўднае выпрабаванне для аматараў вострых адчуванняў. На ёй ляжыш, нібыта прыціснуты вечкам труны. Амаль

як у апавяданнях Эдгара По, так што ад такой цеснаты ў купэ можа развіцца сапраўдная клаустрофобія.

Вакзал, які стварае найбольшую напругу для вандроўнікаў — цэнтральны варшавскі. Ноччу і з раніцы ў галоўнай зале мноства беспрытульных людзей, ці, як у нас кажуць, бамжы („бомж” — гэта скарот, які азначае „без определённого места жительства”), якія снойдаюцца туды-сюды, падаюць з лавак на падлогу і б'юцца галавой аб цэментную падлогу. Відовішча, як кажуць, не для слабанервовых. Галоўная нязручнасць на Варшаве-Цэнтральнай — гэта тое, што на перонах да апошніх секунд (нават не хвілін!) не пішуць кірунку цягнікоў. Той, хто трапіў на гэты вакзал першы раз, адчувае сапраўдны псіхалагічны дыскамфорт. Балазе яшчэ, што добра працуе інфармацыя на версе, але для тых, хто не ведае мовы, перажыванняў не забракне. Пра спазненні цягнікоў ужо не кажу. Абумоўлены яны хіба тымі маштабнымі работамі, што ідуць на розных участках ПКП. Іх размах сапраўды ўражае, але пакуль парадку няма. У апошнія паездкі вагоны розных кірункаў цягніка з Варшавы да Беластока былі зусім не абазначаны, так што пасажырам давялося бегаць з хваста складу ў пачатак, і наадварот.

Нямецкія цягнікі ўражваюць сваёй ціхаходнасцю, яны нібыта плывуць па хвалях, а не ідуць па рэйках. Але славай нямецкай пунктуальнасці ўжо няма. У Эрфурце давялося чакаць цягніка амаль паўгадзіны. А калі ён прыйшоў, нечакана выявілася, што патрэбна сёмага вагона няма зусім. Затое былі ажно два вагоны пад нумарам 9 — абсалютна як у знакамітай мініяцюры аднаго савецкага гумарыста. А спытацца, у чым тут справа, няма ў каго — праваднікоў у такіх цягніках няма, а пасажыры самі блытаюцца. Станоўчае ўражанне — незвычайная для нашых рэалій хуткасць тамтэйшых лакаматываў, якія развіваюць скорасць да 180-190 кіламетраў у гадзіну. Імгненна можна даехаць да жаданага пункту, прыкладам шлях паміж гарадамі Веймар і Эрфурт займае ўсяго каля 15-17 хвілін. Да ўсяго ў нямецкіх цягніках можна вольна піць піва, так што час дарогі пралітае незаўважна.

Удалых падарожжаў!

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Вяртанні і змены

Мой знаёмы малады паэт-постмадэрніст сказаў мне нядаўна, што пісьменнікі, якія доўга жылі, натуральна падазроныя, а можа нават і вінаватыя — калі жывуць яны доўга, такім чынам зашмат памятаюць. Тым часам сучаснасць, а тым больш мадэрнасць, заключаецца ў тым, каб адбіцца ад мінулага, аднекнуцца ад яго, збурыць яго як перашкоду, баласт, калоду на дарозе, якія не даюць адкрываць новыя, захоплваючы краіны або сусветы.

Памяць, а асабліва дакучлівыя развагі над ёю, — сцвярджае паэт, — хвароба, якая адлюстроўваецца ў дарэмных скаргах, жалых да быцця, да рэчаіснасці, да іншых людзей, да зямлякоў за атрыманае або ўяўнае зло, крыўды, за пакуты і горкія слёзы.

Затое маладосць — ніва радаснай дзейнасці, актыўнасці і мітусні, якім, — тут дадаў я, — спадарожнічае спрошчанае, схематычнае, чорна-белае бачанне таго-што-ёсць, паколькі нюансы, адценні з'яўляюцца перашкодай у тым, каб узяцца за пачын, спыняюць ход, нараджаюць ваганне і сумніў.

Наш „малады” постмадэрнізм (хоць можа ён малады толькі ў нас, паколькі ў сваёй калысцы на далёкім Захадзе ўжо ён адгуляўшая мода) — набытак лёгка і прыемны, паколькі ў краіны Славяншчыны прыйшоў ён якраз як мода, запазычанне. У свой час крытык Караль Іжыкоўскі напракнуў усе польскія мастацкія пераломы ў неаўтэнтычнасці, а нават падробнасці ў адносінах да напрамкаў народжаных у іншым месцы, а якія тамака былі вынікам натужанай разумовай працы на цяжкім шляху спроб і памылак, адмоў і свежых адкрыццяў.

Цікава тое, што некаторых беларускіх пісьменнікаў, на ішчасце, не ўсіх творцаў, знаёмы журналіст напракнуў у тым, што квецце іх творчасці заглыблена каранішчамі ў морак гісторыі, у пазамінулы рамантызм.

Іншы род напругі ўзнікае паміж рэвалюцыйным, патрабуючым гвалту і змагання постмадэрнізмам і класічнымі здабыткамі культуры,

утрымліваючы мі сувязь з тым, што мінулае, аднак усё інспіруючае ды жывое. Тая рэвалюцыйнасць, мабыць, не цалкам свядома, ды бачна, крохціца ў пары з неасацэрэлізмам, мастацтвам з грамадскім, палітызаваным напрамкам, змагаючыся з рэальным ці ўяўным ворагам; гэтае мастацтва нараджаецца заадно так на палітычным левым, як і на правым баку.

Ці гэтая напруга паміж культурай і контркультурным нігілізмам створыць інспіруючыя каштоўнасці, мабыць, пакажа час, бязлітасны для мелкасці і фальшу.

Мяне асабіста мучыць пытанне: ці варта пастулаваць вяртанне хоць бы ў экзістэнцыялізм, які нарадзіўся ў палове XX стагоддзя як рашучая апазіцыя да ўсялякага роду таталітарызмаў, разам з іхнім гулкім закліканнем, каб безабаронны індывід схіліў чало, падпарадкаваўся сваёй расе, народу або грамадскаму класу, паколькі грамада паводле таталітарызмаў гэта ўсё, а паасобны індывід — нішто. Затое экзістэнцыялізм азначаў пільнае нахіленне над гэтым людзінам у яго самоце чалавечнасці, займаўся аналізам яго лёсу, ягонага быцця-ў-свеце. Абараняў, значыць, тое крохкае, што падвяргалася знішчэнню. Мне здаецца, што літаратурныя творы хоць бы такіх экзістэнцыялістаў як Жан-Поль Сартр, Марцін Гайдэгер, Леў Шастой ці Марцін Бубер — надалей інспіруючыя і свежыя ды варта іх увесць час прыпамінаць.

Мабыць, сёння важнае, каб атрымальнік твораў мастацтва і літаратуры пашыраў, развіваў сваю ўяву, сваю ўражлівасць, значыць, ядро чалавечнасці ў сабе. Адно столькі, і аж столькі. Замест філасофіі змагання і нянавісці сёння, напрыканцы 2007 года, пры ўзрастаючай хвалі змен, што асацыюецца з усёўладнай глабалізацыяй, я б заахвочваў выбіраць філасофію апоры і пастаяннасці.

Яно, мастацтва, слабое, а можа таму такое глыбокае і каштоўнае.

Ежы ПЛЮТОВІЧ

Вачыма еўрапейца

Знакі часу

Паразуме́нне ў справе рэалізацыі Нацыянальнай праграмы культуры „Знакі часу” падпісалі ў Беластоку прэзідэнт горада Тадэвуш Трускаляскі, падляшскі маршалак Дарыюш

Пянткоўскі ды віцэ-маршалак Марэк Ольбрысь. Гэтую праграму рэалізуе ўжо ад канца 2004 г. Падляшскае таварыства *Zachęty Sztuki Pięknych*, інакш галерэя „Арсенал”. Гаворка тут аб здабыванні для ўзбагачэння галерэі ўзнікаючых у апошні час твораў мастацтва айтарай, якія якраз пачалі або пачынаюць быць прызнанымі не толькі ў Польшчы або ў іншых краінах Еўропы, але і па-за імі.

— Сучаснае мастацтва хутка прамінае і трэба ўхапіць момант, каб яго не прапус-

ціць, — сказаў у час урачыстасці падпісання паразуме́ння маршалак Пянткоўскі.

Кіраўнік галерэі „Арсенал” Моніка Шэўчык сцвердзіла, што ў цяперашні час на дзейнасць Таварыства, значыць, на закупку твораў мастацтва павінна з маршалкоўскай і прэзідэнцкай касай расходвацца 100 тысяч злотых і гэтая сума дапоўніла б грошы, якія на гэтую мэту перадае ініцыятар „Знакаў часу” — Міністэрства культуры. І тут паяўляецца праблема. Маршалак Пянткоўскі заявіў, што яшчэ не можа гаварыць аб квотах, паколькі яшчэ невядомы канчатковы кішталт ваяводскага бюджэту на наступны год і невядома, які будзе ўдзел у фінансаванні Праграмы Падляшскай, а які Гарадской упраў.

Прэзідэнт Трускаляскі быў больш упэўнены:

— У мінулым годзе перадалі мы 70 тысяч. Калі трэба будзе, дык і цяпер назначым на гэтую мэту такую ж суму, папоўнім квоту, якую перадаў пан маршалак.

Моніка Шэўчык запэўнівала, заахвочваючы ўлады да фінансавай падтрымкі:

— Праект сустрэнецца з вельмі добрым успрыняццём таксама і за мяжой, хоць бы ў Кіеве, дзе адкрывалі мы калекцыю нашай галерэі.

Кіраўнік „Арсенала” мае надзею купіць не толькі сучасныя польскія мастацкія творы, але і замежныя, у тым ліку і з усходніх краін — з Украіны ці Беларусі. Успамінала таксама аб магчымасцях пакупкі прац ад рэгіянальных мастакоў. Аднак у размоўе з „Нівай” агаварылася:

— Справа не толькі ў тым, каб здабываць працы, якія будуць набіраць цану. Цікавіць нас, вядома, вышуківанне мастакоў з гэтага рэгіёна і праніканне на Усход. У гэтым аспекце рэгіён вельмі важны, але не прырытэтны.

Можа буду я тут несправядлівы, але думаецца мне, што рацыя не да канца за спадарыняй дырэктаркай. Найменш трое мастакоў родам з гэтага рэгіёна, калі яшчэ не з'яўляюцца, дык маюць шанец „быць у цэне” на маршандскіх рынках, не толькі агульнапольскіх. Апрача Лявона Тарасевіча, чые працы, дарэчы, маюцца ў „Арсенале”, вар-

та ўспомніць хоць бы пра Маргарыту Дмітрук ці Юрку Федарука. Цікавае, што ўся тройца выводзіцца з беларускага асяроддзя. Адважуся сцвердзіць, што кіраўніцтва беластоцкай галерэі слаба разбіраецца ў мастацкім рынку Беларусі. Незалежна ад таго, што прабачалася, дагэтуль не адкрылася выстава маладога беларускага мастацтва якраз з-за таго, што рынак гэты не разведаны.

— Усё працуем над гэтай выставай. Не ведаю, аднак, ці будзе гэта паказ толькі беларускіх мастакоў. Можа будзе гэта калектыўная выстава, якая будзе краінаць Беларусь і мастацтва ў Беларусі.

Так ці інакш, з заяў Монікі Шэўчык вынікае, што „Арсенал” мае намер купіць 12-13 прац. Ці апынуцца між імі карціны, скульптуры, інсталцыі і г.д. беларусаў тутэйшых і тамашніх — пакуль што не вядома. А я ўпэўнены, што іх творы павінны трапіць у галерэю ў найдалей на ўсход Польшчы прасунутай метраполіі. Варта яны гэтага.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Ізноў выступаюць „Дубіны”

Аляксей МАРОЗ

Ініцыятарам стварэння вакальна-калектыву ў Дубінах быў Пётр Скепка, інструктар музыкі ў Гмінным асяродку культуры і член славутага калектыву „Дубіны”, які з дапамогай інструментальнай музыкі вельмі ўдала расслаўляў беларускую песню ў васьмідзесятых гадах. Рэпертуарам старога гурту ўдала карыстаецца сённяшні вакальны калектыў, а на музыку вядомых „Дубін” часта спасылаецца маладзёжная дубінская інструментальная капэла, якая выступае таксама супольна са старэйшымі спевакамі.

Нядаўна мінулі два гады з таго часу, калі ахвотныя да спеву жыхары Дубін сталі сустракацца на рэпетыцыях і рыхтавацца да сваіх першых выступленняў з калядкамі. Пазней фальклорны калектыў з Дубін стаў рыхтаваць свецкі рэпертуар, выступаць на конкурсах, беларускіх фестывалях і зараз дубінскія спевакі нават думаюць выдаць кампакт-дыск са сваім рэпертуарам, у якім ужо дваццаць свецкіх песень і калядкі. У час сустрэчы ў Гмінным асяродку культуры, наладжанай з выпадку двухгадовай дзейнасці калектыву, яго члены ўспаміналі мінулае і прад’яўлялі прапановы на конт будучай дзейнасці гурту. Аднак размова распачалася з выказванняў пра першыя сустрэчы, на якіх вырашалася быць або не быць калектыву.

— Я некалькі разоў рабіў ужо спробы арганізаваць у сваёй роднай вёсцы вакальны калектыў, у якім спявалі б дарослыя асобы, але толькі ў канцы 2005 года закончыліся яны паспяхова, — заяўляе Пётр Скепка, музычны інструктар і заадно менеджэр фальклорнага калектыву, які раней арганізаваў Дубінскую маладзёжную капэлу, што выступае з інструментальнай музыкой.

На першым арганізацыйным спатканні сабралася дзесяць асоб, сярод якіх было двух мужчын.

— Пётр Скепка з Аннай Карэтка бегалі па хатах і прапанавалі арганізаваць музычны калектыў. Прыйшлі да мяне і я не змог адказацца, а на першай рэпетыцыі выпілі мы па кілішку, каб адважней было, і сям’я так пачалі спяваць. Спачатку добра не ведалі слоў і мелодый, але пасля было штораз лепш, — успамінае Аляксандр Юрчук, які спявае ў калектыве па сённяшні дзень.

— Палова асоб, якія сабраліся на першай рэпетыцыі, паадыходзіла, а на іх месца прыходзілі іншыя, але касцяк калектыву быў ужо створаны і на яго аснове мы дзейнічалі далей, — кажа кіраўнік калектыву Пётр Скепка.

Спачатку дубінскі калектыў выступіў на аглядах праваслаўных калядак у Беластоку і Гайнаўцы, а пасля стаў рыхтавацца да ўдзелу ў конкурсным аглядзе Фестывалю „Беларуская песня”, што меў адбыцца ў Гайнаўскім доме культуры.

— Мы толькі тады яшчэ пачыналі спяваць і, зразумела, вярнуліся з беларускага конкурсу без перамогі, — гаворыць Аляксандр Юрчук.

З гэтага часу дубінскі калектыў выступаў на конкурсных аглядах, беларускіх фестывалях і мерапрыемствах, ладжаных гміннымі ўладамі

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Фальклорны калектыў з Дубін (музычны апякун Пётр Скепка з акардэонам) выступае таксама з маладзёжнай інструментальнай капэлай (якой прадстаўнік стаіць злева)

з нагоды розных святкаванняў.

— Мы выступалі ў Барысаўцы, Трывежы, Ляневе, Пухлах, Семяноўцы, Нараўцы, Ляўкове, — пералічваюць мае суразмоўцы і паказваюць мне дыпламы ды лісты з падзякамі, якія атрымалі пасля сваіх выступленняў. Дубінскі фальклорны калектыў, выступаючы разам з маладзёжнай капэлай у ліку трыццаці калектываў, заняў другое месца на VI Прэзентацыях народных традыцый Падляшскага ваяводства ў Ваневе ў ліпені мінулага года. У 2006 годзе калектыў паспяхова выступіў таксама на II Міжнародным музычным фестывалі ў Чорнай-Беластоцкай і вярнуўся адтуль з прыгожымі кубкамі.

— Спачатку мы вучыліся правільна спяваць, звяртаючы ўвагу на вымаўленне ці дыкцыю, а толькі пазней сталі спяваць на два галасы. Рэпертуар падбіралі адэкватна да сваіх магчымасцей, а калі павысіўся ўзровень нашага спеву, мы рыхтавалі больш амбітныя песні. У асноўным выступаем з апрацаванымі творами, прыстасаванымі да музычнага акампанементу. У нашым рэпертуары мае песні на беларускай літаратурнай мове і творы, якія спяваліся нашымі вяскоўцамі ў мінулым. Хацелася б браць як найбольш песень вядомых у мінулым на нашай тэрыторыі, бо калі мы іх абнаўляем, яны становяцца нам найбольш вартаснымі, — тлумачыць Пётр Скепка, які, іграючы на акардэоне, састаўляе музычны акампанемент для калектыву. — Калі фальклорны калектыў будзе выступаць разам з нашай капэлай, тады можна будзе нават падбіраць песні пад фольк-музыку.

— У нашым рэпертуары маем і павольныя песні, але мы стараемся спяваць больш дынамічныя і вясёлыя творы, якімі можна разварушыць публіку так, як мы гэта зрабілі апошнім разам у Ляўкове, — тлумачыць Аляксандр Юрчук.

Зараз у дубінскім калектыве спя-

вае 9 асоб, у тым ліку 3 мужчын. У гэтым годзе памёр Пётр Вашчанка, які спяваў і быў добрым акардэаністам. Найстарэйшы спявак гэта Марыя Юрчук, якая ведае песні з Дубін і Дубіч-Асочных, з якіх выводзіцца.

— Я люблю спяваць і жыву блізка нашай святліцы, то з ахвотай прыходжу на рэпетыцыі, — заяўляе спадарыня Марыя.

Лявон Сіняковіч таксама звяртае ўвагу на прывязанасць да спеву.

— Мы ўжо звыкліся сустракацца. Калі прыходзіць нядзеля і па розных прычынах няма рэпетыцый, цяжка выседаць дома, — гаворыць Аліна Мяшкоўская, а Аляксандр Юрчук дабаўляе, што перад конкурснымі спаборніцтвамі калектыў часцей арганізуе рэпетыцыі. Мае суразмоўцы звяртаюць увагу, што ў 2007 годзе менш яны выступалі гасціна, бо БГКТ не атрымала сродкаў на беларускія фестывалі.

— Аднак ёсць і плюсы, калі мы ладзім мерапрыемствы самастойна. Калі мы непасрэдна запрашаем калектывы, пасля яны запрашаюць нас да сябе і завязваецца больш цеснае супрацоўніцтва, — кажа Пётр Скепка. Спевакі з Дубін хацелі на Фестывалі „Беларуская песня” выступаць у сваіх строях. Спачатку мужчыны купілі сабе кашулі, а пасля за сродкі з гміннага бюджэту калектыў купіў жанчынам гарсонкі.

— Наш вайт Вольга Рыгаровіч арганізуе для калектыву транспарт на мерапрыемствы, — дабаўляе выконваючая абавязкі кіраўніка Гміннага асяродка культуры ў Дубінах Раіса Кот. Вайт далажылася таксама да куплі музычных інструментаў, якія набылі ў дубінскі асяродак за сродкі, атрыманыя з дапамогай палітыкаў Самаабароны. Цяпер калектыў можа ладзіць мерапрыемствы са свайго апаратурай, а іншымі музычнымі інструментамі карыстаецца маладзёжная капэла.

— Зараз на рэпетыцыях можам вучыцца як выступаць з мікрафонамі, бо гэта вельмі важнае ў час конкурсных спаборніцтваў, — заяўляе Аляксандр Юрчук.

Мае суразмоўцы рассакрэцілі мне, што хацелі б ужо прыдбаць сабе ўласнае названне і сярод розных прапаноў самай вялікай падтрымкай карыстаецца назва „Дубіны”, што адначасна з’яўляецца назвай іх вёскі і славутага калектыву ў мінулым, які раслаўляў іх сяло.

— Былі прапановы назваць нас „Дубочкам”, „Дубінкамі”, але асталося на „Дубінах”, — кажа Аліна Мяшкоўская. — Яшчэ куму і кума шукаем, а пасля можна будзе ладзіць мерапрыемства, у час якога атрымаем названне.

Дубінскі калектыў з дапамогай Гміннага асяродка культуры ў Дубінах арганізаваў у сваім сяле Вечар калядак, Запусты, выступленні на Дзень маці. Ладзілі яны таксама вялікую сустрэчу, на якую запрасілі „Цаглін-ак”, „Нараўчанак” і „Арэшак”.

— Можа дзякуючы нашай актыўнасці і вокны мяняюцца ў нашым клубе, і праводзіцца яго рамонт. Трэба ж дастойна паказацца перад гасцямі, якія да нас прыязджаюць, — гаворыць Аляксандр Юрчук. — Мы хочам яшчэ нешта зрабіць для свайго сяла і Гайнаўскай гміны. Любім спяваць і калі б была магчымасць яшчэ часцей выступаць, была б яшчэ большая ахвота прыходзіць на рэпетыцыі і рыхтаваць новы рэпертуар.

— Зараз мы рыхтуемся да выступленняў на аглядах калядоўшчыкаў і калі будучы рыхтавацца конкурсны выступленні, хацелі б мы прымаць удзел у Фестывалі „Беларуская песня”. Пазней хацелі б яшчэ ладзіць супрацоўніцтва з нейкім калектывам з Беларусі, — кажуць спевакі з Дубін. Разам з маімі субяседнікамі ў фальклорным калектыве спяваюць яшчэ Гражына Лянда, Анна Карэтка, Ала Супрун і Яўгенія Верамюк.

Несумленны вадзіцель ПКС

7 снежня г.г. а гадзіне 11.30 выехаў я з Новага Ляўкова (Нараўчанская гміна) у Беласток. Папрасіў льготны білет (маю на гэта права) і падаў 5,51 зл., але білета не атрымаў.

— Pan siada — толькі пачуў ветлівы голас вадзіцеля. Пэўна я падаўся яму дзяздыкам з вёскі, інакш дзярэўня.

У Старым Ляўкове ўвайшла розлая бландзінка. Папрасіла, так як і я, білет у Беласток. Падала шафёру 9.70 зл.

— Ja wydam podwójny bilet oto temu panu — паказаў на мяне.

Дзяўчына згадзілася і я ўзяў білет. На ім стаяла: 4,95 зл. і ўжо як для маёй апякункі-правадніцы білет за 0,49 зл. Вось так шафёр зарабіў, а інакш кажучы, абакраў сваю фірму на 9,77 зл.

Па дарозе ў Плянтах, і ў Новай Волі жанчынам не даў білетаў. Ехалі яны ў Міхалова.

У Міхалове апошняй выходзіла дзяўчына, якая ехала з Нараўкі і запатрабавала білет.

— Kiedyś wypijemy kawę, — сказаў ёй, усміхаючыся, шафёр ПКС.

Я берагу білет ад 7 снежня. Можжа спатрэбіцца для вочнай стаўкі? Шафёр той працуе ў Przedsiębiorstwie Komunikacji Samochodowej w Białymstoku S.A., ul. Fabryczna 1. Ён нядобра сумленна дарабляе да сваёй зарплаты.

У гэты раз я не супрацівіўся паступкам шафёра ПКС і не запатрабаваў зараз жа даць мне білет. Чаму? Задумаў апісаць курс н-р 342. Я прасачыў, як далей будзе весці сябе вадзіцель. І яшчэ таму, каб менш было гэтак, што аўтобусы „возяць паветра” і іх курсіраванне трэба ліквідаваць. Сёлета на гэтым маршруце адмянілі аўтобус ПКС, які ездзіў з Беластока ў Нараўку і назад. З Нараўкі выязджаў ён а 10 гадзіне.

(ян)

Каштоўная інвестыцыя

— Гэта адна з большых інвестыцый Гайнаўшчыны, — сказаў бурмістр Кляшчэляў Аляксандр Сяліцкі. — Яе кошт складзе суму трыццаці пяці мільёнаў злотых. У рамках гэтай інвестыцыі будуць пабудаваны дзве развязкі дарог у выглядзе круглай плошчы ў Кляшчэлях і новая 12-кіламетровая дарога да дзяржаўнай граніцы (з усёй інфраструктурай). Выканаўцам інвестыцыі з’яўляецца Дарожна-маставое прадпрыемства TILTRA з Беластока. Фірма звярнулася да кляшчэлеўскага самаўрада з просьбай адкамандаваць ім пятнаццаць рабочых. На працу ўладкавалася дванаццаць чалавек. Паводле бурмістра Сяліцкага, праблему з падшуканнем працы маюць жанчыны, аднак у агульным маштабе беспрацоўя ў Кляшчэлях не наглядаецца. На новай дарозе (у гарадской зоне) будзе двухбаковы дарожны рух з трыма паласамі ў адным напрамку, а да гранічнага дарожнага перахода Полаўцы — Пяшчатка абмяжуецца ён да чатырох палос. Заканчэнне інвестыцыі прадбачаецца на 30 лістапада 2008 года.

(ус)

Культура ў Шудзялаве

Размова з дырэктар Гміннага асяродка анімацыі культуры і рэкрэацыі ў Шудзялаве Альжбетай ЯРАШЭВІЧ.

— *Якія галоўныя мерапрыемствы ў гадавым маштабе ладзіць Ваш асяродак?*

— У апошнюю нядзелю студзеня ладзім Суседскія калядкі. Гэта агляд парафіяльных хораў, малядзёжных калектываў і дзіцячых груп; удзельнічаюць нават пагранічнікі. Апрача названых груп выступаюць таксама індывідуальныя выканаўцы і разам збіраем каля 18 выканаўчых адзінак. Спарадычна бываюць у нас госці, напрыклад, духавы аркестр з Сухаволі. У студзені ладзім таксама сустрэчу пад лозунгам „Herbatka u babci i dziadka”.

У лютым праводзім гмінныя адборы пластычнага конкурсу на супрацьпажарную тэму; сёлета было выканана 136 прац у розных катэгорыях.

Пад 8 сакавіка ладзім сустрэчу жанчын. Кожная ўдзельніца нешта прыносіць са сваіх кулінарных вырабаў, у тым ліку бываюць і настойкі. Пры нагодзе паказваем нейкую выстаўку, напрыклад, вясельных здымкаў. У мінаючым годзе была выстаўка гадзіннікаў пад лозунгам „Мінаючы час не дагоніць нас”, а ў наступным думаю каб нашы жанчыны паказалі свае зялёныя кветкі. Перад гэтай сустрэчай размаўляю з салтысамі і такім чынам збіраю каля сямідзесяці ўдзельніц — ад дваццаці да васьмідзесяцігодак.

У Вялікі пост ладзім майстар-класы на тэму велікоднай падрыхтоўкі. Старэйшыя жанчыны паказваюць, як калісь фарбавалі яйкі. Найцікавейшыя працы пасылаем на ваяводскі агляд у Моньках; у мінаючым годзе мы паслалі туды дзесяць прац і ўсе яны атрымалі ўзнагароды або вылучэнні. Апошнія працы трапляюць на мясцовы кірмаш велікодных вырабаў. Апошнім годам было так многа прац, што было два кірмашы — пры царкве ў Паўночным Востраве і парафіяльнай рэгіянальнай зале, што пры шудзялаўскім касцёле.

У вялікапосны перыяд арганізуем таксама пінг-понгавы і шахматны турніры за кубак войта; адбываюцца яны ў святліцах у Вялікай Зубрыцы і Войнаўцах.

У маі-чэрвені ладзім тут, у Шудзялаве, ваяводскі літаратурны конкурс пад лозунгам „Наша гняздо”. Эскізы, апавяданні, эсэ закранаюць гісторыю рэгіёна, сям’і, школы. У апошнім — трэцім ужо — выпуск конкурсу прыняло ўдзел каля шасцідзесяці асоб з усяго нашага ваяводства. Было шмат дарослых удзельнікаў, што вельмі радуе. Цікава і тое, што на конкурс былі дасланы працы і на беларускай мове!

У маі-чэрвені ладзім веласіпедную экскурсію Адэльскім шляхам — у акаліцы Войнаўцаў. Удзельнічаюць у ёй так унукі, як і іх бабулі. Пад Дзень дзіцяці ладзім фотавыстаўку „Дзіця ў аб’ектыве”.

У жніўні адбываецца ў нас Вакацыйны марафон здароўя. Па вуліцах

Шудзялава саборнічаюць бегуны рознага ўзросту, разам каля трыццаці ўдзельнікаў. Да гэтага даходзяць і іншыя віды саборніцтваў, напрыклад, гонкі з качаннем кухоннага круга, гонкі на хадулях ці адмысловыя сямейныя саборніцтвы.

У канцы жніўня ладзім Дні Шудзялава пад лозунгам „Разам пра-

Фота Аляксандра ВЯРЫЦКАГА

цуем, разам гуляем”. На мастацкую частку гэтага мерапрыемства запрашаем рыцарскія брацтвы ды мастацкія калектывы з розных напрамкаў, м.інш. з Гарадка, Ганьдза, Васількава, Беластока.

У канцы верасня ў Вялікай Зубрыцы ладзім Ziemniaczysko — рэкрэацыйна-спартыўны фэст, дзе прапануем удзел у конкурсе бульбяных страў ды змаганні салэцтваў.

Зімою ладзім дзецям Карысныя зімовыя канікулы ў Войнаўцах і Вярхлесе з катаннем на санях. У Вярхлесе дзецям прапануем таксама ракітавы ўраджай — Radości i pożytki z wiklinowej witki, дзе яны знаёмяцца з ракітапляценнем. А ў Рэгіянальнай зале ў Войнаўцах дзеці выканалі меткі для сабраных там прадметаў даўніны.

— *А якія заняткі праводзіце ў тыднёвым маштабе?*

— Пры нашым асяродку дзейнічае тэатральны кружок, у якім займаецца пятнаццаць асоб. Двойчы ў тыдзень працуюць дзве групы пластычнага кружка, займаючы трыццаць удзельнікаў. Дзесяць асоб займаецца ў рукадзельным кружку, дзе старэйшыя жанчыны навучаюць кулінарнаму мастацтву ды вязанню кручком, м.інш. вязаць кручком адмысловыя кошычкі. Спартыўная група займаецца пінг-понгам і б'ярддам. Дваццаць асоб трэніруе тэквонда.

Спарадычна збіраемся і для іншых карысных мэтаў. Напрыклад, сёлета наш дажынкавы вянок быў абраны найпрыгажэйшым на ваяводскіх дажынках у Саколцы. Сплалі яго нашы працаўніцы ў кшталце марыйнай кароны з усіх нашых збожжаў.

— *Ці дзейнічаюць у Вас мастацкія калектывы?*

— На жаль, няма іх у нас. Няма каму займацца такой дзейнасцю, бо і ў школе няма настаўніка музыкі.

— *У якіх памяшканнях працуе Ваш асяродак?*

— У Шудзялаве працуем у пажарным дэпо. Тут ёсць глядзельная зала, якая памесціць сто асоб; на жаль, яна без сцэны і без гардэроба. Маём б'ярддную залу, залу для сілавых практыкаванняў і камп'ютэрную залу для праграмы „Іконка”. Часта карыстаемся гімнастычнай залай нашай школы.

У Вялікай Зубрыцы ёсць святліца ў пажарным дэпо, у Войнаўцах — у будынку былой школы. У Вярхлесе ёсць святліца ў зводным з амбулаторыяй і дэпо будынку. І гэтая святліца служыць толькі беларускім мерапрыемствам, збіраецца ў ёй тады нават каля сотні асоб. Апошняя такое мерапрыемства, у паразуменні з БГКТ, адбылося тры гады таму. Людзі там прысутнічаюць толькі на беларускіх выступленнях, а калі наступаюць іншыя, напрыклад, спартыўныя — разыходзяцца.

— *З якімі ўстановамі супрацоўнічаеце?*

— З Гміннай управай, школамі, дабрачыннай арганізацыяй „Карытас”, пагранічнікамі, паліцыяй, каму-

нальным прадпрыемствам, Гміннай камісіяй вырашання алкагольных праблем, Ваяводскім асяродкам анімацыі культуры, беластоцкім Гістарычным музеем, Інстытутам нацыянальнай памяці, Сакольскім мясцовым фондам, Надлясніцтвам Крынкі; апошнія знаёміць нашых дзяцей з Сільварыумам — батанічным паркам у Пачапку. Згуртаванне прыцяляў Шудзялаўскай гміны, якое існуе ў нас каля года, дапамагала нам у арганізацыі Ziemniaczyska і ўстанавіла ўзнагароды для гэтага мерапрыемства.

— *Ці ёсць у Вас кантакты з Беларуссю?*

— Бываюць, з Адэльскам. На Дні Шудзялава прыязджала да нас дэлегацыя з Літвы.

— *Ці праводзіце прамоцыю Вашай гміны?*

— Гэта толькі ў рамках дажынак ці Свята хлеба.

— *Ці ёсць у Вас спонсары?*

— Гэта і Фонд дапамогі вёсцы, і сакольскае староства, і Павятовы цэнтр дапамогі сям’і, і Сакольскі мясцовы фонд, і малачарскі кааператыў Somlek, і сакольскі аддзел КРУС, і сакольскі Асяродак сельскагаспадарчай кансультацыі, і індывідуальныя асобы, і іншыя.

— *Ці можаце назваць Вашых вядучых майстроў народнага мастацтва?*

— Гэта Ева Стасевіч з Войнаўцаў, якая займаецца гафтам на тоўстай тканіне. Рэльефнай разьбой займаюцца Юзаф Нетупскі з Баратыншчыны і Багдан Шаргут з Шудзялава. Мастацкае афармленне каранёў выконвае Ежы Гібульскі з Астраўка. І яшчэ шмат іншых майстроў у нас.

— *Дзякую за размову.*

Гутарыў Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Скарбы драўлянага будаўніцтва

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

У трэцяе выданне конкурсу на найлепш захаваны помнік вясковага драўлянага будаўніцтва, арганізаванага Маршалкоўскай управай Падляшскага ваяводства і Музеям сельскай гаспадаркі імя кс. Кшыштафа Ключа ў Цеханоўцы, падалі свае заявы 29 гмінных устаноў ды прыватныя ўласнікі помнікаў драўлянага будаўніцтва (9 асоб на 109 заяў).

— Першыя гады ХХІ стагоддзя гэта апошні момант, каб захаваць тое з драўлянай архітэктуры, адметнай для Падляшша, тое, што надаецца яшчэ да ўратавання, — сказаў старшыня камісіі Антоні Масевіч, этнограф, галоўны захавальнік Музея ў Цеханоўцы. — Падляшская вёска змяняе сваё аблічча. Па-явілася шмат агратурыстычных гаспадарак, якія прыкладваюць увагу да красы краявіду і захавання мінулага. На вёсцы пасяляецца таксама многа гараджан, у якіх развінута пачуццё красы і належна ацаняюць яны каштоўнасць драўлянай забудовы. Таму мы арганізуем конкурс, мэтай якога з’яўляецца прамоцыя ўласнікаў драўляных будынкаў, якія яны стараюцца ўратаваць і карыстацца імі з сэнсам.

Першую ўзнагароду ў конкурсе здабыў трох’ярусны вятрак галандскага тыпу пералому XIX/XX стагоддзяў, пастаўлены (гэта ягонае трэцяе месца) на пасёлку Запечак ля вёскі Студзянкі Васількаўскай гміны ў 1983 г. Двух гаспадароў — Адам Турэцкі і Крыштафор Кулеша з сынамі ўдасканальваюць будынак як месца для пражывання, захоўваючы яго даўняе абсталяванне. Другое месца занялі жыллёвыя будынкі з мясцовасцей Зэльва (гміна Гібы) і Сівікі (гміна Збуйна) ды тры гаспадарчыя будынкі ў гаспадарцы ў Лешні (гміна Сураж). Трэцюю ўзнагароду здабылі пяць жылых дамоў. Дом у мясцовасці Красна (гміна Ліпск), уласнасць Ядвігі Дзетчык, быў пастаўлены ў 1920 г., месціцца ў ім вельмі цікавая цагляна-гліняная печка. Дом у мясцовасці Радзішэва-Круле (гм. Цехановец) ад 1913 г. не быў паддаваны грунтоўным зменам і абсталяваны ён мэбляй даўнасці ў пару дзесяткаў гадоў.

Дом у Новаберазове Гайнаўскай гміны (н-р 80), уласнасць Ганны Пазнанскай, „Ганны Марозавай Пракаповай” павясковаму, праўнучкі Паўла і Яўфіміі Марозаў, будаўнікоў хаты з 1913 г., звяртае ўвагу ганкам з двухпакатым дашком на чатырох слупах. Вокны з аканіцамі маюць стары шасцітворкавы ўклад. Захаваны тут першасны расклад памяшканняў — з адным пакоем перадзеленым печкай-сцяноўкай. Адным з цікавых элементаў дома з’яўляецца раяль з каля 1860 года маркі Зейдлер-Краль з Варшаўскай фабрыкі фартэпіяна.

Ганна Пазнанская працуе ў дэканце гайнаўскага філіяла Беластоцкай палітэхнікі. Хата перадалася ў спадчыне ёй, хоць і іншыя ўнукі

Узнагароджаныя ўдзельнікі конкурсу з маршалкам і камісіяй

„Марозавы Пракаповы” зацікаўлены захаваннем спадчыны.

— Намовіў мяне, каб я дбала пра спадчыну такім вось чынам, захоўваючы яе такой, якой пакінулі мне продкі, мой сусед Сцяпан Чабай, мінулагодні пераможца гэтага конкурсу, — кажа Ганна Пазнанская, наведваючы беларускую сакоўскую хатку ў цеханоўскім музеі.

Хатку дзеда Міхася Шаховіча наведала і пані Зося Лук’янюк з Целушак Заблудаўскай гміны. Прыехала яна з дачкой Марыяй і зяцем Янам на машыне па сваю трэцюю ўзнагароду. І не спадзявалася на раптоўную славетасць — а тут і тэлебачанне, і здымкі... Вельмі ж проста і натуральна гаварылася гэтай прыгожай бабулі ў хусцінцы, нават і чысценька па-польску, пра тое, як будаваў хату ў 1955 годзе яе пакойны Мікола (памёр тры гады таму), як не дазваляў псаваць чыстых сцен абіўкай ды „модным” маляваннем алейнай фарбай. Усё ў яе доме (Целушкі, н-р 18) натуральна прыгожае — і яе рукадзелле, і мэбля, і хоць яе заспела была камісія зняцку, непадрыхтаванай, усё дома было як на свята — і свойска, і па-даўняму: іконы ў вышываных ручніках, узбітыя падушкі на ложку... І тыя чыстыя сцены з акурата-

Узнагароджаная чыжоўская хата

ных бэлек, дыхаючае жывое дрэва! — Калі б прыйшлося на фуры ехаць у той Высокамазавецкі павет, па-калісьняму, дык і не дабралася б па тую ўзнагароду, — жартавала пані Зося. — І далёка, і здароўе ўжо не тое... Добра, што не сама, і вы таксама мне паддалі адвагі.

Не сам прыехаў у Цехановец лаўрэат трэцяй ўзнагароды з Чыжоў Васіль Якімюк, а з войтам Юрым Васілюком і дырэктарам Гміннага дома культуры. Васілёў дом ставіў ягоны бацька, Андрэй, у 1947 годзе.

І стаіць так па-калісьняму, без асаблівых мадэрнізацый.

Васілёва хата ў Чыжах (н-р 145) — тыповы прыклад будынка са шматлікімі аздобнымі дэталямі, маляванымі ў кантрастны спосаб да дошак абшыўкі. У вільчаку знаходзіцца ажурная дэталі з расліннымі і зааморфнымі матывамі. Нутро хаты захавала інтэр’ер з паловы мінулага стагоддзя.

— Папраўдзе, дык найменш палове мясцовасці Чыжы належыцца ўзнагарода, — лічыць Антоні Масевіч. — І ўсім вёскам, напрыклад, Войшкам.

— Плануем, што наша гміна сама аб’явіць такі конкурс, — сказаў войт Чыжоўскай гміны. — Лічу, што спалучым гэта з выданнем каталога, прысвечанага нашай гміне. Наша гміна характарызуецца асаблівай культурай, з захаванай архітэктурай, якую можам выкарыстоўваць і для прамоцыі нашай малой айчыны.

Антоні Масевіч вельмі шкадаваў, што не ўдалося пераканаць гаспадара з Рудут (н-р дома 114), будаўніка (паставіў ён больш за 140 хат), каб захаваў незвычайны будынак — стадолу з паловы XIX стагоддзя. За патройныя грошы прапанаваў перанясенне клуні, пабудаванай без цвікоў і іншых металевых дэталей (нават завесы ў яе драўляныя) пад сакоўскую хатку ў музей.

Такога скарбу няма на ўсёй Беласточчыне! Ды гаспадар-цяслар адмовіўся: „Што ты мне кажаш! Ведаеш, якая гэта драўніна?! Я яе развалю і з яе пастаўлю хату свайму ўнуку!”

Узнагароджаныя і вылучаныя, хоць бы і з-за паасобных дэталей будынка — з Чыжоў (хаты н-р 49, 99, 125, 187), Збуча (н-р 52, 62), Мора (н-р 55), Новаберазова (н-р 46, 79, 80), Москаўцаў (н-р 57), Целушак (н-р 18, 30, 64, 73), Рыбалаў (н-р 85, 109), Козлікаў (н-р 6), Коматаўцаў (н-р 40), Макоўшчыны (н-р 6), Радуніна (дом з 1936 г. — н-р 3) апынуліся ў чарговым каталогу, у якім паказаны яны больш багата, чым у папярэдніх. Прадстаўнікі адміністрацыйных і самаўрадавых улад (м.інш. маршалак Дарыюш Пянткоўскі) абяцалі больш прыкласціся таксама і матэрыяльна да працягу выданняў конкурсу на найлепш захаваны помнік вясковага драўлянага будаўніцтва.

Ці варта выязджаць з Бацькаўшчыны?

Усё больш людзей ужо ў дзяцінстве думае пра дарослае жыццё. Дзеці ў садку гуляюць „у хату”, „у доктара”. Калі моладзь дараствае, усё часцей размаўляе пра працу, плане з якіх прадметаў будзе здаваць атэстат сталасці. Моладзь многа вучыцца, каб паступіць на сваю абраную спецыяльнасць ва ўніверсітэце. Вельмі часта яны вымушаны выязджаць з Бацькаўшчыны ў іншыя, нават далёкія гарады. Для іх гэта не перашкода. Вельмі многа людзей з’язджае ў Варшаву, а потым у Англію ці Ірландыю.

Ці дрэнна яны робяць, калі пакідаюць свой дом, сваю Бацькаўшчыну? Ці дарослыя маюць права іх крытыкаваць?

Думаю, што калі людзі таленавітыя і маюць мары, павінны пакарыстацца магчымасцямі, якія нясе жыццё. Інакш цяжка быць шчаслівым. Вельмі многа людзей абмежаваных месцам нараджэння — часта ў малым горадзе мала школ і месцаў працы.

Асабіста я толькі чакаю, каб добра напісаць *матур*, каб пазней паступіць ва ўніверсітэт у Варшаву або Кракаве. Думаю, што астануся там, каб мець сапраўды добрую працу.

Нельга заставацца ўсё жыццё на Бацькаўшчыне і гаварыць, што гэта ўвесь свет. Лічу, што самым важным з’яўляецца тое, каб мець Бацькаўшчыну ў сваім сэрцы і яе не забываць.

Марта БЯЛЕЎСКАЯ (Акно)

Адгалоска

Зацікавіў мяне невялікі допіс Уладзіміра Сідарука „Аб медычнай дапамозе”, змешчаны ў 48 нумары „Нівы” за 2007 г. Інфармацыя, што РП на аднаго грамадзяніна ў суткі выдае 3,2 злата, а на аднаго парламентарыя аж 900 златаў, і што ў канцылярыі прэм’ер-міністра працуе 500 асоб, на якіх адведзена 85 мільёнаў злотых — проста абурала звычайнага чалавека. Тут неабходна прыгадаць, што падчас выбарчай кампаніі Дональд Туск абяцаў, што калі да ўлады прыйдзе Грамадзянская платформа, дык ён „адхудзіць” сваю канцылярыю і канцылярыю прэзідэнта РП. Але калі стаў прэм’ер-міністрам, дык ужо не чуваць гэтай абяцанкі, а прэзідэнт яшчэ пабольшвае колькасць работнікаў у сваёй канцылярыі. Непакоюць таксама весткі, што пагоршваюцца адносіны паміж прэзідэнтам і прэм’ерам.

На маю думку, калі Грамадзянская платформа хоча надалей утрымацца пры ўладзе, то павінна „пахудзіць” канцылярыю прэм’ер-міністра і прэзідэнта мінімум у 30 працэнтах, паменшаць утрыманне аднаго дэпутата з 900 зл. на 190 зл. у суткі, а эканомленыя грошы прызначыць на ахову здароўя, прыбаўкі для настаўнікаў і пенсіянераў, якія ў большасці пражываюць ніжэй пражытачнага мінімуму. Усім гэтым як найхутчэй павінна заняцца Рада міністраў і ў першым квартале 2008 года прыняць рашэнне і выканаць свае перадвыбарчыя абяцанні.

Мікалай ЛУК’ЯНЮК

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зоркі

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І МОЛАДЗІ

Вершы

Віктара Шведа

Гуманіст

— Татка, — азваўся сыноч, —
Будзе ў нас заўтра ўрок,
Мушу на ім адказаць,
Като гуманістам назваць?

— Гэта, сыноч, чалавек,
Які марыў увесь век,
Што ў яго жыцці калісьці
Будзе ён капіталістам.

Цяжарны пан

З матуляю сваёй дзяўчынка
На гарадскім знайшлася рынку.
Убачыла там за хвіліну
Надзвычай тоўстага мужчыну.

І неадкладна доня Уля
Пытанне задае матулі:

— Ці гэты пан, так мне цікава,
Дзіця народзіць неўзабаве?

Фота Ганны Кандрацюк

Удзельнікі журналісцкіх майстар-класаў сустрэліся з вучнямі пятага „б” класа Пачатковай школы ў Нараўцы. Мы запрэзентавалі гасцям свае артыкулы і пазнаёмілі іх з нашымі рэдакцыямі: „Акно”, „Кампот”, „Крык”. Пасля ўсё ўдзельнікі глядзелі фільм Ілоны Карпюк пра яе бацькаўшчыну — „Мая Барначчына”. Пяцікласнікі, хоць былі захоплены сустрэчай, не паставілі нам ні аднаго пытання.

Нараўчане наведальі нас 5 і 6 снежня 2007 г.

Оля МІРАНЮК (Крык)

Радасны э-майл

Ілона Карпюк — журналістка, вакалістка, рэжысёр і апякунка на Сустрэчах „Зоркі” зняла карціну пад загалоўкам „Барначчына”. Фільм нам усім спадабаўся. У час, калі ў нас гасцявалі дзеці з Нараўкі, прыйшоў э-майл з Польскага тэлебачання. Тэлебачанне хацела атрымаць згоду, каб паказаць фільм на сваім телеканале. Калі мы аб гэтым пачулі, пачалі крычаць і біць брова! Гэтая радасць мела месца 5 снежня г.г.

Ганка ПЯКАРСКАЯ (Акно)

Кніжкі замест тэлевізара

Зараз моладзь часта глядзіць фільмы, а зусім не чытае кніжак. Моладзь так захопленая экранам, што нават не думае ўзяць у рукі кніжку. Думаю, што гэта дрэнна, бо нават з найлепшага фільма чалавек не даведаецца столькі, колькі даведаецца з кніжкі. Людзі, якія чытаюць, намнога багацейшыя духам ад тых, якія глядзяць фільмы. Той, хто чытае, узбагачае сваю мову і развівае інтэлект. Дзякуючы кніжкам чалавек становіцца больш займальным. Людзі, выхаваныя толькі на фільмах, не маюць багатай духовасці. Думаю, што лепш пасядзець над кніжкай, чым глядзець фільм. Варта чытаць кніжкі і быць займальным.

Матвей МАГРУК (Кампот)

Школьны матч

Вучні чацвёртага і пятага класаў ігралі ў валејбол. Першыя два сеты выйграла каманда пятага класа. У апошнім сэце перамаглі чацвёртакласнікі. Вынік матча: 3:1. Матч сыгралі 29 лістапада г.г. у школе ў Чыжах. Усе добра гулялі!

Матвей МАГРУК, V клас ПШ у Чыжах (Кампот)

Дзень беларускай культуры

Ужо ад гадоў у школе ў Орлі адбываюцца Дні беларускай культуры. Вучні падрыхтоўваюць розныя сцэнкі, вершы і песні. На гэтае свята мы запрашаем гасцей: мастакоў, паэтаў, настаўнікаў-пенсіянераў, важных, заслужаных людзей.

Сёлета мерапрыемства адбылося 23 лістапада. У нашу школу з’явіліся вайт гміны Орля — Пятро Сэльвесюк, сакратар гміны Ірэна Адзіевіч, настаўніцы Яўгенія Тхажэўская, Тацяна Ляўчук.

Нашых гасцей прывіталі песнямі вучні першага класа пачатковай школы. У свет традыцый мы падаліся разам з вучнямі трэцяга класа гімназіі, якія прадставілі сцэнку пра забыты ўжо абрад „Багача”. Потым публіка мела нагоду паслухаць вясёлых песень у выкананні „Арлянскіх званочкаў”. Спектакль „Дзіцячыя правы” запрэзентавалі вучні другога класа гімназіі. Яны паказалі нам як трэба абыходзіцца з дзяцмі. Далей, на сцэне, выступілі вучні I-III класаў, якія падрыхтавалі танцы розных народаў: — кракавяк,

вальс, польку... Потым гімназісты дэкламавалі вершы Надзеі Артымовіч „Сіняя Гара” і „Ёсць такая пара перад ад’ездам”.

У вясёлы настрой увёў нас вакальны гурт „1/3”, які здабыў ужо многа ўзнагарод у песенных конкурсах. Ізноў нас павесілілі „Арлянскія

Званочкі”.

Публіка ўзнагародзіла гучнымі апладысентамі ўсіх выступоўцаў. Калі ўсе збіраліся ісці, нам казалі, што чакае нас сустрэча з паэтам Віктарам Шведам і мастаком Славамірам Рыбаком. Мы даведаліся, што каб намаляваць адзін пейзаж, часам трэба прысвяціць на гэта месяц.

Юстына ДЗЕДУЛЯ, Гімназія ў Орлі (Крык)

Беларуская асвета ў Латвіі

Тэкст і фота Ганны КАНДРАЦЮК

Хоць з Вільні я падалася на паўночны ўсход у Рыгу, я мела ўражанне што павярнула на захад, у Еўропу. І не справа тут у гатычна-пратэстанцкім выглядзе сталіцы Латвіі. На вакзале побач латышскай, паўсюдна чулася руская мова. Гэтая адкрытасць, пасля літоўскай Вільні, нават шакавала. Што паўплывала на гэтую адкрытасць? Як вядома, незалежная Латвія надта радыкальна паставілася да нацменаў. Каб астацца грамадзянінам, трэба здаць тут экзамен па латышскай мове, вывучыць гімн і гісторыю краю, ды заплаціць пэўную суму. Раней, без грамадзянства, склада на было атрымаць прстойную працу і тым самым месца ў грамадстве...

Аказваецца, паўплывала масавая эміграцыя. Латышы хлынулі на Захад у пошуках лепшых заробкаў. Каб запоўніць прорву на рынку працы, зноў пачалі прымаць рускамоўных жыхароў Рыгі, без грамадзянскіх

правоў. Зараз сустраем іх у гандлі, у банках ды гандлёвых фірмах. Сярод рускамоўных жыхароў Латвіі можна вылучыць шырокую грамаду беларусаў. На сённяшні дзень у Латвіі пражывае 93 тысячы беларусаў. Іншая справа — гэтая імпазантная статыстыка не адлюстроўвае нацыянальнага жыцця. Самай балючай праблемай тут асіміляцыя. Значную частку складаюць аўтахтоны, якія пражываюць на поўдні краіны ў Даўгаўпілскім раёне.

— Нашы аўтахтоны асімілююцца ў латышскі бок, — кажа старшыня аб'яднання „Сьвітанак” Тацяна Казак. Інакш справы маюцца з перасяленцамі з Беларусі, якія масава з'ехаліся сюды ў савецкія часы. Як прыныц, гэтыя асімілююцца ў рускі бок. Пра слабасць беларускага руху сведчыць мізэрная сетка школьніцтва. У Даўгаўпілсе існуе адна Беларуская нядзельная школка і Факультэт беларусістыкі з дзесяцігадовым стажам. Самым галоўным адукацыйным цэнтрам з'яўляецца Рыжская беларуская асноўная школа. У апошні час яна знаходзіцца пад пагрозай ліквідацыі.

* * *

Рыжская асноўная беларуская школа існуе з 1994 года і, нягледзячы на кароткі час існавання, ужо тры разы памяняла свой адрас. Спачатку працавала яна ў цэнтры, пры 15-й Рускай школе. Каб дабрацца на вуліцу Акадэміка Келдыша, дзе зараз знаходзіцца школа, я ехала на аўтобусе трыццаць хвілін ад цэнтра горада. Школа займае палову дзіцячага садка, у другой частцы далей працуе садок. Гэтая акалічнасць

прымусіла мяне спачатку сумнявацца — ці добра я папала? На школьным панадворку гулялі дзеткі і іх неўтаймаваны радасны гул проста ўнушаў шукаць іншага, больш спакойнага месца. Пасля, калі я патрапіла ў знаёмыя ўжо з Вільні лабі-

З „Вавёрачкай” дырэктар школы Анна Іване (першая злева) і Наталля Дзервук

рынты, (сапраўды, будынак выглядае ідэнтычна), каб не заблудзіцца я папрасіла дапамогі ў вучняў:

— Падкажыце дзе настаўніцкі пакой?

— А вы з Беларусі? — спыталі мяне хлапчкі. У іх пытанні адчувалася шчырая радасць. Мяне ўзрушыла іх натуральная беларушчына, якая тут, у крыжацкай Рызе, паказалася нейкім цудам...

— А можа будзеце нашай новай настаўніцай? — спыталі мяне хлопцы...

У настаўніцкім пакоі прывітаў мяне вялікі габелен з выявай Еўфрасінні Полацкай. Святая асветніца красавалася ў цэнтральным месцы. Наколькі дырэктар Анна Іване, яшчэ не даехала, я мела час і магчымасць аглянучь школьны будынак. На сцяне побач партрэта Максіма Багдановіча я прыкмеціла сціпую, чорна-белую афішу. Мастацкая студыя „Вясёлка” запрашала на заняткі дызайну і малявання. Адраджэнне беларускага школьніцтва ў Рызе пачалося менавіта з „Вясёлкі”. Гэтая мастацкая студыя была паклікана ў 1989 годзе таварыствам „Сьвітанак” у будынку прафсаюзаў „Маза Гілдэ”. Тут вучылася больш за сорок беларускіх дзяцей з Рыгі, Юрмалы, Огрэ і Олайне. Студыя ў той час матэрыяльна падтрымлівалася латвійскай дзяржавай, а пазней — бацькамі вучняў. У 1991 годзе ў памяшканні „Маза Гілдэ” з вучняў Беларускай мастацкай студыі „Вясёлка” была арганізавана і пачала працаваць у 1992 г. Рыжская беларуская нядзельная школа. Беларускую мову і літаратуру выкладалі тут настаўнікі, сябры таварыства „Сьвітанак”: Людміла Якаўлева, Тацяна

Касуха, Тамара Станкевіч, Анна Іване. Кіраўніком школы стаў мастак Вячка Целеш, які выкладаў таксама асновы гісторыі і культуры Беларусі. За час працы нядзельнай школы адбылося 6 выпускаў, а іх абсальвенты атрымалі магчы-

латышскіх мерапрыемствах як маладыя прадстаўнікі беларускай меншасці...

* * *

Беларусы ў Латвіі жывуць з даўніх часоў. Садзейнічала гэтаму блізкасць беларускіх і латышскіх зямель і агульная рака Дзвіна-Даўгава, якая з 12-га стагоддзя была галоўным гандлёвым шляхам паміж суседнімі народамі. У 12-13 ст. у княжацкіх дружных Кокнэсэ і Ерсікі продкі сённяшніх беларусаў і латышоў разам змагаліся супраць нямецкіх крыжакоў. Па Дзвіне-Даўгаве з Беларусі ў Латвію прыйшла праваслаўная вера. Ужо ў 16 стагоддзі ў Старой Рызе ў раёне царквы Екаба стаяла беларуская царква святога Міколы, а побач знаходзіліся канторы купцоў з Полацка і Віцебска.

У 18-19 ст. на востраве Кліверсала стаяла беларуская уніяцкая царква святой Тройцы, пастаўленая беларускімі плытагонамі. У часы Расійскай імперыі паўднёвая частка сённяшняй Латвіі — Латгалія, дзе жыло шмат белару-

саў, уваходзіла ў Віцебскую губерню. З кожным стагоддзем колькасць беларусаў у Латвіі паступова павялічвалася. Цягам стагоддзяў яны змаглі захаваць сваю мову, культуру, народныя традыцыі. У пачатку 20 стагоддзя беларусаў у Латвіі налічвалася каля 70 тысяч. Разам са стварэннем у 1920 г. Латвійскай Рэспублікі, беларусы атрымалі грамадзянства ды статус нацыянальнай меншасці і права на нацыянальную культурную аўтаномію. У 1921 годзе мясцовай беларускай інтэлігенцыяй было заснавана культурна-асветніцкае таварыства „Бацькаўшчына”, якое да 1934 г. адчыніла больш за 50 беларускіх школ. Тады таксама былі адчынены беларускія гімназіі ў Лудзе, Даўгаўпілсе і Рызе, а пазней у Індуры. Быў заснаваны беларускі тэатр, настаўніцкія курсы і выдавецтва, у якім выдаваліся на роднай мове кнігі, газеты, часопісы. Найбольшы ўклад у справу беларускага адраджэння ў Латвіі з 1921 па 1944 г. унёс ураджэнец Дзвінска (Даўгаўпілса) былы сябра Урада Беларускай Народнай Рэспублікі, вайсковы і палітычны дзеяч, педагог, публіцыст і паэт Кастусь Езавітаў.

Беларуская дыяспара павялічылася ў пасляваенны час, асабліва ў 1959-1989 гадах, за кошт маладых спецыялістаў, рабочых і беларусаў-вайскоўцаў, якія прыезджалі сюды на працу. Аднак нацыянальна-культурна-асветніцкая дзейнасць была спынена, бо яна не адпавядала савецкай ідэалогіі. Адраджэнне прыйшло ў канцы 80-х гадоў мінулага стагоддзя, у часы латвійскай Атмоды.

(працяг будзе)

масць вучыцца далей у сярэдніх спецыяльных і вышэйшых установах Беларусі і Латвіі. З верасня 1994 года пачала працаваць школа, якая пасля паспяховай акрэдытацыі атрымала ў 1998 г. статус Рыжскай беларускай асноўнай школы.

* * *

— Школа расла паступова, — кажа Анна Іване, родам ад Нарачы ў Беларусі — спачатку было два класы і 20 дзяцей, далей тры класы і 30 дзяцей... Зараз працуе дзевяць класаў, у якіх разам 86 вучняў.

— Чаму такая сціпая колькасць навучэнцаў?

— У нас даволі складана набіраць большую колькасць дзяцей, — кажа дырэктарка, — з другога боку, мы не ў змозе фізічна памясціць большую колькасць вучняў. Каб адкрыць сярэднюю школу мы вымушаны абсталяваць прадметныя кабінеты і пабудаваць спартыўную залу. А ў нас няма такіх магчымасцей.

— Як набіралі дзяцей?

— Гэта былі дзеці людзей аб'яднаных у суполцы „Сьвітанак”, якая стаяла ля вытокаў узнікнення школы. Зараз прыходзяць да нас не адно беларусы. Сярод вучняў ёсць рускія, латышы ды іншыя нацыянальнасці. Словам, усе хто не супраць нашай культуры.

Нягледзячы на цяжасці, у школе астаўся той мастацкі дух і добрая атмасфера, пра якую ўспаміналі бацькі першых выпускнікоў.

Праз сцяну дырэктарскага кабінета чуецца гукі раяля і беларускія песні. На калідоры якраз адбываецца рэпетыцыя „Вавёрачкай”. Дзіцячы вакальны ансамбль гэта гонар школы. Ён выступае на прэстыжных

*Матэрыялы маладых журналістаў на старонках „Нівы” гэта ўзнагарода за цікавыя працы
напісаныя ў час Сустрэч „Зоркі”*

Журналіст павінен быць адказным

Інтэрв’ю са спадаром Віталём ЛУ-БАМ — шматгадовым працаўніком „Нівы”, яе былым галоўным рэдактарам, зараз намеснікам галоўнага рэдактара.

Оля: — Чаму Вы хацелі стаць журналістам і што Вас цікавіць у гэтай прафесіі?

Віталь Луба: — Я закончыў беларускі клас у Педагагічным ліцэі ў Бельску-Падляшскім, потым беларускую філалогію. Калі пераехаў у Беласток, пачаў працаваць у Беларускай таварыстве, а потым у „Ніве”. Праца ў рэдакцыі мяне зацікавіла.

Эля: — Вы многія гады былі галоўным рэдактарам. Што Вы найбольш цанілі ў сваіх журналістаў?

В. Л.: — У журналістаў я цаніў і цаню аб’ектывізм і тэрміновасць, вельмі не люблю калі людзі спазняюцца. Тэрміновасць была асабліва важная ў мінулым, калі ў рэдакцыі не было такой тэхнікі (усё пісалі на машынцы).

Агнешка: — Ці Вы памятаеце свой першы артыкул?

В. Л.: — Не, не памятаю.

О: — Ці лёгка быць журналістам і як Вы адчуваеце сябе ў гэтай прафесіі?

В. Л.: — Праца журналіста нялёгкая. Журналіст павінен быць адказным за ўсё, што напіша. Кожны журналіст павінен умець дайсці да людзей, умець з імі размаўляць.

Э: — Які Ваш рэцэпт як хутка і добра навучыцца мовы?

В. Л.: — Мовы нельга хутка навучыцца. А рэцэпт просты: трэба чытаць, чытаць і чытаць... Не трэба баяцца памылак і многа пісаць.

Валянціна Бабулєвіч і Віталь Луба

Чытанне і пісанне выпраўляе памылкі.

А: — Як Вы ацэньваеце моўны ўзровень допісаў, якія прыходзяць у „Ніву”?

В. Л.: — Вядома, узровень розны, але мы нікога не адкідаем. Журналісты пішуць амаль беспамылкова, а ў карэспандэнтаў памылак часта многа. Але ж мы маем у рэдакцыі людзей, якія выпраўляюць памылкі. Нам важна, каб нам пісалі.

О: — Ці Вы рэдагавалі кніжкі на польскай мове?

В. Л.: — Найчасцей я рэдагую кніжкі на беларускай мове, але здаралася мне рэдагаваць і выданні на польскай мове. Найчасцей былі гэта кніжкі на гістарычную тэму. Рэдагаваў, напрыклад, кніжку Ганны Кандраціук-Свярубскай „W stronę Tarasiewicza”.

Э: — Які артыкул ці допіс

у „Зорку” ці „Ніву” Вы найлепш запам’яталі?

В. Л.: — Добрых артыкулаў было вельмі многа. Які быў найлепшы, я не задумоўваўся. Цяжка мне назваць адзін.

О: — Вашы бацькі гаварылі з Вамі на польскай мове, а Вы як размаўляеце са сваімі дзяцямі?

В. Л.: — На жаль, на польскай.

А: — Ваша дачка вучыцца ў Фінляндыі. Ці Вы марыце наведаць месцы, у якіх цяпер яна жы-ве?

В. Л.: — Вядома, вельмі хацеў бы паехаць у Фінляндыю, але яна выехала нядаўна, і пакуль што высылае нам толькі здымкі.

О: — Вы любіце ездзіць на бацькаўшчыну?

В. Л.: — Вельмі люблю. Як бачыце я ўжо немалады, пенсія не за гарамі, таму я пачаў рамантаваць

бацькоўскі дом і пераеду жыць туды, калі буду на пенсіі.

А: — Мы чулі, што Вы кожнай раніцы выгульваеце свайго сабакку. Ці гэта Вам не збрэкла?

В. Л.: — Вядома, вельмі збрэкла, але што рабіць. Гэта сабачка дачкі, якая цяпер у Фінляндыі.

Э: — Як лічыце, ці можна быць патрыётам свайго Малой Айчыны не ведаючы мовы продкаў?

В. Л.: — Лёс людзей складаны. Часта яны выязджаюць далёка і не маюць магчымасці размаўляць па-беларуску, але яны кахаюць сваю бацькаўшчыну.

О: — Дзякуем Вам за размову.

Гутарылі: Эля КОРШАК, Оля МІРА-НЮК, Агнешка САРОКАШ, Валянціна БАБУЛЄВІЧ з Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Бельску-Падляшскім на ХХІ Сустрэчах „Зоркі” ў Сяманоўцы

Рэдакцыя віншуе
Спадара
Віталя Лубу
з юбілеем 60-годдзя.

„Хачу каб сны зніклі з маёй галавы”

Наталька: — Добры дзень!

Тамаш: — Вітаю!

— Два тыдні таму Ты прыляцеў у Польшчу з Кітая. Якое Тваё першае ўражанне пасля вяртання на Падляшшы?

— Я вельмі ўзрушаны гэтым вяртаннем. Калісьці я хацеў як найдалей уцячы. Цяпер я вельмі сумую па Гайнаўцы і Падляшшы. Думаю, што гэта найважнейшае для мяне месца на зямлі.

— Ці часта прылятаеш у Польшчу?

— На жаль, не. Падарожжа з Кітая вельмі доўгае і шмат каштуе. Апошнім разам я быў тут паўтара года назад. Вядома, вельмі засумаваў па бацькаўшчыне.

— Тваім настаўнікам гісторыі ў ліцэі быў Яўген Вапа. Гэта ён паслаў Цябе на Сустрэчы „Зоркі”. Ці рашэнне, каб туды паехаць у нейкі спосаб памяняла Тваё жыццё?

— Так. Пасля вяртання з маіх першых Сустрэч „Зоркі” я памянаў падыход да многіх спраў. Я зусім інакш пачаў глядзець на свой горад Гайнаўку, чым перад выездам.

— Калі Ты прыехаў вучыцца ў Варшаву, дык адразу пачаў працаваць журналістам?

— Я меў вялікае шчасце, таму што

Тамаш Саевіч ужо трэці год у Пэкіне

мала які студэнт атрымоўвае такую прапанову. Я пачаў пісаць у „Cogito”, а першы мой твор гэта інтэрв’ю з Лёнікам Тарасевічам, якога я спаткаў на Сустрэчах „Зоркі”.

— Як Ты апынуўся ў Іраку?

— Калі я атрымаў прапанову паездкі на вайну, быў вельмі перапалоханы. Я баяўся, што мяне там заб’юць. Палохала мяне таксама думка, што магу страціць работу на радзё. На шчасце я паступіў вельмі адважна і паехаў у Ірак.

— Што сказала Твая сям’я, калі даведалася, што едзеш на вайну?

— Усе былі вельмі напалоханыя. Мая маці многа малілася, а бацька пераконваў, каб я застаўся ў Польшчы.

— Чаго Ты найбольш баяўся, калі прыляцеў у Ірак?

— Вядома, баяўся тэрарыстаў. Памятаю дакладна як яны выкралі майго сябра, француза, і трымалі яго ў сваёй турме. Гэта было для нас усіх вельмі цяжкае. Мы баяліся, што можа нас сустрэць падобны лёс.

— На якой мове Ты размаўляў у Іраку? Ці меў магчымасць размаўляць з некім па-беларуску?

— Я гавару з людзьмі на англійскай мове. Аднойчы я меў магчымасць размаўляць па-беларуску. Гэта было на мяжы Ірака з Іранам. Мы сустрэлі там украінскіх салдат. Яны гаварылі да мяне па-ўкраінску, я да іх — па-беларуску.

— Ці Ты цешыўся, калі вылятаў з Ірака?

— Думаю, што я вылятаў з гэтай дзяржавы ў вельмі дрэнны момант. Там цяпер яшчэ больш небяспечна.

— А чаму Ты паехаў у Кітай?

— Пасля вяртання з Ірака я не мог знайсці сабе месца ў Варшаве. Калі атрымаў прапанову паездкі ў Кітай, дык рашыў туды паехаць. Добра ведаў, што там буду мець магчымасць далей раз-

вівацца.

— Ці Ты ведаеш кітайскую мову?

— Не ведаю кітайскай мовы. На шчасце маю перакладчыка, які тлумачыць мне ўсё на польскую мову.

— Ты пражываеш у камуністычнай дзяржаве. Ці адчуваеш розніцу паміж нашым і іх светам? Дзе лепш жывецца?

— У Кітаі людзі не маюць магчымасці голасна гаварыць тое што думаюць. Паводле мяне — у нас намянога лепш.

— Якая атмасфера пануе ў Кітаі перад алімпіядай?

— Ёсць вельмі шумна і неспакойна. Усе хочуць, каб людзі добра запам’яталі Кітай пасля алімпіяды.

— Ты сочыш за модай. Скажы, ці быў Ты на прэзентацыі еўрапейскай моды фірмы FENDI, якая адбылася на Вялікай кітайскай сяне?

— Так, я там быў, хаця не надта задаволены прэзентацыяй. Яна не была вартай тых грошай, якія арганізатары ўклалі ў мерапрыемства.

— Якія сны сняцца Табе ў далёкай краіне?

— Я не люблю сноў. Хачу, каб яны зніклі з маёй галавы.

— Дзякую за размову. Да сустрэчы!

Гутарыла Наталька
КАНДРАЦЮК-СВЯРУБСКАЯ

У беластоцкім валебольным клубе „Пронар”, што выступае ў польскай Лізе жаночага валебола, крыху змен. У міжсезонны перапынак адышло ў розныя польскія клубы некалькі валебалістак з асноўнага складу беластоцкай каманды. А вось лік беларускіх „легіянерак”, што выступаюць за „Пронар”, вырас з дзвюх да трох. Да Алены Гендзель і Вольгі Пальчэўскай далучылася ў новым сезоне і Таццяна Гардзева, якая да гэтага часу выступала за мінскую „Мінчаначку”. Спытаў я яе пра першыя ўражанні ад новага месца.

— Я шукала сабе клуба, шукала-шукала. І вось дзяўчыны сказалі мне, што ў Беластоку патрабуюць валебалісткі на маёй пазіцыі. Я прыехала сюды, зладзілася з кіраўніцтвам клуба і так асталася.

Апошнія пяць гадоў я выступала за „Мінчаначку”; гэта апошняя назва клуба, які раней называўся „Белбізнесбанкам”. А мае, вось, цяперашнія сяброўкі выступалі за, таксама мінскую, „Славяначку”. Але мы былі добра знаёмыя з сабою.

У валеббол прывяла мяне сястра, яна зараз выступае за гданьскую каманду „Геданія”; гэта Наталля Кандрацьева.

У Беластоку прынялі мяне добра, і дзяўчаты, і кіраўніцтва паставіліся прыхільна. Пакуль, праўда, яшчэ астаюцца арганізацыйныя праблемы, але спадзяюся, што яны неўзабаве будуць вырашаны.

А Беласток нават спадабаўся мне. Я думала, што ён меншы, але паездзіла, і пабачыла даволі вялікі го-

Валейбольныя надзеі

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Вольга Пальчэўская, Алена Гендзель і Таццяна Гардзева

рад. Спадзяюся, нягледзячы на першыя невязненні, што гульня ў нас наладзіцца і наша каманда пакажа добрыя вынікі.

Столькі сказала наша беластоцкая дэбютантка. А да Алены Гендзель і Вольгі Пальчэўскай, якія ў Беластоку пачалі другі сезон, у мяне былі і другія пытанні: як бачаць сваю сітуацыю пасля года, ці надзеі, з якімі пачыналі сваю прыгоду з беластоцкім клубам, апраўдаліся, як ацэньваюць польскую лігу ў аспекце свайго спартыўнага прагрэсу і ці не было ім прапаноў гуляць за іншыя каманды. Адказвала спадарыня Алена, а спадарыня Вольга падтаквала. Магчыма, што такія іх ролі ў размове былі праекцый іх матчавых задач, дзе

спадарыні Алене адведзена больш напорыстая роля — атака.

— Ну, ёсць пэўныя арганізацыйныя праблемы, бо ж праблемы ўсюды, але мы рады, бо гэта праблемы іншага рангу чым былі ў нас раней. Але ўсе гэтыя пытанні мы стараемся вырашаць. З польскай мовай асаблівых клопатаў не маем, разумею, а з польскімі сяброўкамі гаворым ужо „амаль па-польску”; між сабой размаўляем па-руску. Адносіны між намі добрыя, карэктныя.

Ацэнкай нашай гульні тут з’яўляецца наша дзевятае месца, якое мы занялі на фінішы лігі. Спадзяюся, што цяпер будзе лепш, але ўсё ж такі ацэнку можна будзе даць толькі пасля заканчэння сезона. Аднак

важнае тое, што гуляем у вельмі моцнай лізе і гэтая гульня стварае нам добрыя перспектывы спартыўнага росту; польскую Лігу жаночага валебола лічым чацвёртай па сіле ў еўрапейскім маштабе пасля расійскай, італьянскай і турэцкай; беларускай лігі да іх не параўнаць.

Калі разглядаць пытанне нашага спартыўнага росту, то нашы вынікі нас не задавальняюць, так з клубам, як і са зборнай. На чэмпіянаце Еўропы мы трапілі ў вельмі моцную групу і нам не вязло. Да гэтага мы гулялі таварыскія сустрэчы са зборнай Турцыі і яны нам выходзілі лепш, а вось на чэмпіянаце атрымалася нейкая скаванасць, асабліва ў першым матчы з Азербайджанам.

У стартавых матчах новага сезона не было ў нас удачы. З нашай каманды адышлі вопытныя валебалісткі, парытэтных ім не ўдалося дакупіць, прыйшло папаўненне з другой лігі і пра вялікія вынікі гаварыць, пакуль, не прыходзіцца.

А прапановы з другіх клубаў былі, толькі ў нас тут падпісаны кантракт і мы не маглі імі пакарыстацца. Прапановы былі і з Польшчы, і з Расіі, і з Турцыі, і нават са Швейцарыі.

На заканчэнне хачу сказаць нашым балельшчыкам, каб верылі ў нас, што наша гульня пойдзе на ўздым. Гэтага будзем настойліва дабівацца.

Трэба верыць у гэтыя спадзяванні нашых валебалістак і пажадаць ім спартыўных і ўсялякіх іншых поспехаў.

Апошні месяц адыходзячага года для беларускай медыйнай прасторы быў адзначаны вельмі важнай падзеяй. Стала ёй з’яўленне тэлеканала Белсат. Падзея ў многім доўгачаканая і таму рэдкае незалежнае выданне ці іншы сродак масавай інфармацыі пакінуў яе па-за сваёй увагай.

Адначасова са з’яўленнем тэлеканала і ў сусветным павуціні ўзнік яго сайт. Шчыра кажучы, ён яшчэ зусім „сыры” і недапрацаваны, але, несумненна, гэта з’ява часовая, у чым кожны з нас зможа ўпэніцца раз-пораз заходзячы на яго цягам бліжэйшых месяцаў. А месціцца гэтае віртуальнае прадстаўніцтва Белсата па адрасе <http://www.belsat.home.pl>.

На дадзены момант Белсат у Інтэрнэце выглядае даволі сціпла, але тое, што ў яго вялікі патэнцыял, заўважаецца адразу. Перш за ўсё па тым, што карыстальнікам прадастаўляцца магчымасць на маніторы свайго камп’ютэра праглядаць навіны відэамагнэты. Праўда, пакуль на гэтым месцы толькі рэкламная прэзентацыя Белсата, але задумка паказваць навіны на сайце вельмі добрая, бо спадарожнікавыя антэны ў цяперашні момант мае меншая колькасць людзей, чым тая, для якой даступны Інтэрнэт.

З левага боку першай старонкі месціцца праграма перадач тэлеканала. Пакуль яна яшчэ зусім малая, ды і ахоплівае крыху больш за дзве гадзіны. Праўда, як абяцаюць супрацоўнікі Белсата, у недалёкай будучыні эфірны час значна павялічыцца. Аб гэтым распавядаецца ў рубрыцы „Пра нас”, выйсе на якую месціцца ўнізе і зверху выяўлення.

Што ж тычыцца ідэі стварэння гэтага спадарожнікавага канала, то, як падаецца ў гэтай рубрыцы, яна ўзнікла на Польскім тэлебачанні ў адказ на просьбы з боку беларускіх дэмакратычных колаў. „У Беларусі, як усе мы ведаем, не толькі парушаюцца

<http://www.belsat.home.pl>

асноўныя дэмакратычныя прынцыпы, у тым ліку і права грамадзян на незалежную і аб’ектыўную інфармацыю, але і ствараюцца перашкоды ў доступе да роднай мовы, нацыянальнай і культурнай спадчыны, — выказваюцца стваральнікі Белсата. — Усе згаданыя элементы маюць непасрэды ўплыў на фармаванне нацыянальнай і грамадзянскай супольнасці. Ідэя стварэння спадарожнікавага тэлеканала, які б працягваў гістарычную місію радыёстанцый, што прычыніліся да падзення камунізму, сустрэлася з падтрымкай Міністэрства замежных спраў Польшчы, польскага ўрада і шырокага спектра палітычных сіл у парламенце. У выніку дадзены праект стаў адным з прыярытэтаў палітыкі Польшчы ў галіне міжнароднага супрацоўніцтва на карысць дэмакратыі і развіцця грамадзянскіх супольнасцей”.

Больш падрабязна пра перадачы, якія будуць транслявацца па Белсате, мы даведаемся са старонкі „Нашы праграмы”. Дарэчы, яна пакуль адна з нямногіх, якія распрацаваны і адкрываюцца ад кліку мышкай. Назвы перадач сапраўды інтрыгуюць, напрыклад „Аб’ектыў”, бо калі беларускі глядач пабачыць іншы ад лукашэнкаўскага варыянт тэлепаведамлення аб той ці іншай сітуацыі, то ў яго значна вырастаюць шанцы зрабіць найбольш аб’ектыўную выснову. Тое ж самае можна сказаць і пра перадачы „Невядомая Беларусь”, „Рэпарцёр” альбо „Кішэня”.

Апошняя з працуючых зараз рубрык — „Як нас знайсці”. Для прыманання Белсата не толькі неабходна спадарожнікавая антэна, але яе трэба яшчэ наладзіць адпаведным чынам. На дадзенай старонцы распавядаецца як знайсці найлепшы касмічны перадачы для таго, каб пабачыць першы незалежны беларускі тэлеканал.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь, беларусы...

„Засушаны” біятлон

Назіраючы ў суботу за эстафетнымі гонкамі на чарговым этапе Кубка свету па біятлоне, яшчэ раз можна было пераканацца ў якой глыбокай яме апынуўся беларускі біятлон, адзін з самых любімых нашымі заўзятарамі відаў спорту. Бо менавіта эстафеты выяўляюць сапраўдны ровень развіцця біятлона ў той ці іншай краіне. Можна падрыхтаваць аднаго-двух класных спартоўцаў, але эстафета патрабуе ажно чатырох паўнацэнных удзельнікаў. У нас жа праблемы і з рэдкімі індывідуальнымі дасягненнямі. А заключныя камандавыя старты ў славенскай Паклюцы выразна паказалі глыбіню дэградацыі беларускага біятлона. Па інтэнсіўнасці рэгрэсу з нашымі страляючымі лыжнікамі могуць спабараваць хіба толькі баксёры, якія не заваявалі для Беларусі пакуль аніводнай алімпійскай ліцэнзіі. Такім быў вынік удзелу „майстроў” скураной пальчаткі на апошнім чэмпіянаце свету (на ім да ўсяго не выступалі зусім кубінцы). Пасля гэтага сама раз падаваць у адстаўку кіраўнікам федэрацыі. Але ж федэрацыю боксу ўзначальвае сам міністр спорту Рэспублікі Беларусь Аляксандр Грыгараў. Такое адступленне ад асноўнай тэмы раблю адмыслова — бо ў беларускім боксе і ў біятлоне адна бяда — стаўка на „аднадзённых” легіянераў і хуткі вынік. У зборную па боксе масавым парадкам запрашаюць каўказцаў, а ў біятлон — расіян. Змена грамадзянства ў сучасным спорце — з’ява зусім не рэдкая, але калі яна набывае шырокі характар, добрага чакаць не даводзіцца.

Беларускую федэрацыю біятлона па дзяржаўнай завядзёнцы ўзначальваюць кіраўнікі КГБ і кожны наступны начальнік горшы ад папярэдняга. Так за апошнія 10 год на змену не падрыхтаваны аніводны кваліфікаваны біятланіст. Майстры-ветэраны зышлі, з сярэдняга пакалення за Бе-

ларусь выступаюць цяпер Аляксандр Сыман, Рустам Валулін і Сяргей Новікаў, якія замучаны хранічнымі траўмамі і прагрэсаваць ужо не ў змозе. А за іх плячыма зусім нікога. Зараз вось прывезлі чарговага „ката ў мяху”.

У жаночай камандзе падобная сітуацыя, там вырасла толькі адна перспектыўная біятланістка — Дар’я Дамрачова. Вось і даводзіцца ледзь не з раддома становіцца на лыжы Вользе Назаравай, якая некалькі гадоў таму прыехала ў Беларусь. Можна толькі паспачуваць ёй — спартыўныя вынікі пасля перапынку на нараджэнне дзіцяці проста катастрофічныя. А вось яе суайчынніца Наталля Сакалова перад самым стартам сезона напісала на імя старшыні федэрацыі Сцяпана Сухарэнкі (ужо былога старшыні КГБ) ліст з просьбай адпусціць яе на радзіму. І пакаціла назад на ўсход. Што ж, вядома — як узарэш, так і збярэш. Грошы беларускіх падаткапальцельшчыкаў чарговы раз пайшлі ў чужую кішэнь.

З гісторыі дваццатага стагоддзя добра вядома, што чэкісты калі і могуць навучыць страляць, дык толькі па людзях. А па мішэнях? Гэта ж не ператрусы ў апазіцыянераў рабіць ды тэлефонныя размовы падслухоўваць. Па мішэнях сённяшнія беларускія біятланісты трапіць не могуць, не лепш бягуць і на лыжах. Вось і маем 10-е месца ў мужчынскай эстафеце і 12-е ў жаночай. Хоць яшчэ, здаецца, зусім нядаўна змагаліся за прызавыя месцы, на роўных змагаліся з грознымі немцамі, нарвежцамі, расіянамі. А цяпер і да сярэднякоў да лёка. Тыя ж суседзі-ўкраінцы ў шапку не спалі і цяпер рэгулярна нас аспярэджваюць. За іх, дарэчы, зараз зусім някепска выступае Аляксей Айдарэў, якога бесцэпрымонна „спісалі” ў нас.

Цікава, ці дачакаемся зменаў у кіраўніцтве...

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Калядныя ўспаміны

Каляды — свята душы нашай. З цягам часу я зразумеў, якім шчодрым і творчым чалавекам была мая маці пры тых нястачах і бедах, якія выпалі на ейную і бацькаву долю. Яна заўсёды, нягледзячы на цяжкасці, ладзіла нам — мне і сястры — святы.

Памятаю, што вялікай спакусай былі для мяне ёлачныя цацкі. Наша ёлка заўсёды аказвалася прыгажэйшай, чым у вясковых суседзяў. Гэта дзякуючы маёй маці, якая рабіла цудоўныя ўпрыгожанні з паперы і саломкі — маленькія падвешаныя павукі, птушачкі, ланцужкі; выпякала сухарыкі ў выглядзе зорчак, сэрцаў і месяцаў, адціснутых бляшанымі формачкамі. На ёлку чапляла яна цукеркі, якія я падбіраў, пакідаючы на галінках начыненыя паперай пустыя абгорткі. У якасці аздобы вешала таксама яблыкi.

А якім багатым быў падрыхтаваны маці калядны стол! Красаваліся на ім каўбаска пальцам пханаая, запечаная ў рускай печцы крывянка, сальцісон, кісель з молатага ў жорнах аўса, напітак з сушаных груш і яблык, духмяны хлеб, рыба з працякаючай каля Рыбакоў Нарвы. Са шчаслівых святочных дзён майго дзяцінства памятаю яшчэ і тое, як дарослыя збіраліся на Каляды ці Новы год ды расказвалі розныя гісторыі, небыліцы, прадказанні, ад якіх раз становілася мне вельмі весела, а іншы раз — страшна.

З вёскі Лукі прыходзілі да нас каляднікі з цудоўнымі гвездамі — ажтры групы. А спявалі яны на тры галасы так звонка, што аж газоўкі гаслі. Хлопцы з Боўтрык і Рудні таксама не абміналі нашу вёску. З самага вечара ўсе чакалі каляднікаў, якім часам давалі грошы, а найчасцей каўбаску і штосьці да каўбаскі...

Бывала, што вулічныя жартачкі ў навагодні перыяд сямую-таму прыносілі клопаты. А то суседу браму здымуць і кудысьці занясуць, а то шыбу пакладуць на комін, каб дым не пайшоў у неба, толькі на хату. Хай гаспадар дым мяшком з хаты выносіць, — жартавалі тады.

З калядных і навагодніх гаданняў запамяталася мне як дзяўчаты рассыпалі па хаце зерне і пускалі пеўня, як кідалі ботам праз хату і глядзелі ў які бок паляціць, то ў тую вёску дзяўчына замуж пойдзе. Было і шмат іншых цікавых абрадаў.

Шкада, што шмат традыцый ужо згубленых, забытых, але сёе-тое яшчэ дагэтуль бытуе. Апошнім часам цікавасць да мінуўшчыны расце, што мяне вельмі радуе. Нам жа трэба мець нешта сваё, адметнае. Нашы продкі ўмелі не толькі добра працаваць, але ўмела і карысна праводзіць вольны час, святкаваць. З гадамі нашай старасці нам дадзена зразумець усё лепшае, светлае ў беларускай абраднасці, дараванай нам бацькоўскім домам. Мы цягнемся да яе цяпла і святла. Дай Бог, каб і надалей так было!

Віктар БУРА

Чаромхаўскі фанат

Тэкст і фота Уладзіміра СІДАРУКА

Віктару Шатыловічу з Чаромхі-Станцыі 43 гады. Па прафесіі ён тэхнік механізацыі сельскай гаспадаркі. Працаваў у кляшчэлеўскім ПОМе, дзе выконвалі арматуру для трактароў „Беларусь”, затым дванаццаць гадоў клапаўшчыком у паравозным дэпо. З 2001 года, пасля рэструктурызацыі прадпрыемства, падзяліў лёс шматлікіх работнікаў і па сённяшні дзень лічыцца беспрацоўным...

Рынак у Чаромсе збіраецца па пятніцах і суботах. Раней быў ён набіты народам. Зараз большую частку складаюць гандляры. Пакупнікоў мала. Прычына вядомая — людзям не хапае грошай. Заглянуў я ў палове лістапада на рыначак ды сустрэў Віктара Шатыловіча. Стаяў ён побач даўнейшага гандлёвага павільёна, трымаючы на руках маленькага сабачку. Людзі праходзілі побач і наогул не звярталі на яго ўвагі.

— Колькі за яго цэніш? — кідаю ў бок калегі.

— Дарэмна аддам, — з усмешкай адказаў Віктар.

Рашыў я зрабіць памятна здымак прыяцелю, ды паслаць яго ў „Ніву”. На від фотаапарата побач нас сабраўся натоўп цікаўных. Пачалі распытваць пра цану сабачкі ды яго пароду.

У мяне была іншая ідэя. Паколькі пра сябру, як пра фаната, чуў я шмат цікавага, папрасіў яго на размову ў ягонай хаце. Сустрэліся мы пасля абеду. Віктар загаварыў аб цяжкіх умовах жыцця беспрацоўнага ды сваіх незвычайных зацікаўленнях.

— Пасля заканчэння Пачатковай школы ў Чаромсе паступіў я ў Тэхнікум механізацыі сельскай гаспадаркі ў Супраслі. Вучыўся там у 1979-1984 гадах. Сваю прафесійную працу пачынаў у ПОМе ў Кляшчэлях. Дванаццаць гадоў працаваў я на чыгунцы. У час рэструктурызацыі прад-

прыемства быў я ўвольнены з працы. Гэта было ў 2001 годзе. З таго часу лічуся беспрацоўным. Час ад часу знаходзіў я працу ў прыватных фірмах ды займаўся фатаграфіяй. Здымаў я сюжэты для тэлеперадачы „Смеху вартэ” і „Дзяжурны сатырык краю”. Прыдумваў я розныя дзівацкія тэмы.

Чаромхаўскі фанат са сваёй плавальнай мадэллю

Але вынік быў мізэрны. Адрасаты не праяўлялі зацікаўлення маімі працамі. Рашыў я затым змяніць напрамак дзейнасці. У 1999 годзе ўпершы-

„Нікацінавая пачвара”

ню выканаў мадэль судна-„плывадла”, якое запрэзентаваў на конкурсе „Плаванне на абы-чым” у Аўгуставе. Мадэль назваў я „Нікацінавай пачварай”. За гэта атрымаў ганаровую грамату і рэчавую ўзнагароду. Прамаю вынаходлівасць пахвальны тэкст з’явіўся ў штотыднёвіку „Ньюсвік”,

затым у іншых часопісах. Упершыню адчуў я прагавітасць стварыць штосьці незвычайнае. У 2001 годзе на конкурсе плавання на абы-чым паказаў я мадэль адмысловага млынавага кола. Маёй ідэяй была абстрактная тэхнічная думка, якая мела прыцягнуць шырокае кола цікаўных. Наступнай мадэллю быў „Плывальны горны ровар”. Прэзентаваў я яго на конкурсе ў Любліне і заваяваў першую ўзнагароду. Гэтую мадэль паказаў я на інаўгурацыі вадаёма ў Рэпчычах у 2003 годзе.

Удзельнічаў я таксама ў двухдзённым конкурсе „Одра — ракой еўрапейскай інтэграцыі”, арганізаваным гміннымі самаўрадамі Кендзежына-Козьля і Рацібожа. Умовай конкурсу было пераплыць 45 км. Шыкарна я запрэзентаваўся на гэтай імпрэзе, заваяваў першае месца ды атрымаў 2 000 зл. і рэчавую ўзнагароду. Неўзабаве выступіў я на падобным мерапрыемстве на Тураўскім вадаёме і там заваяваў першае месца, дзе атрымаў грашовую ды рэчавую ўзнагароду. Пасля было два гады перапынку. Сёлета ўдзельнічаў я ў конкурсе ў Аўгустове з мадэллю „Супрацьракетнага шчыта”. Канкурэнцыя была вялікая, паколькі выступалі вядомыя фанаты з усяе Польшчы. Засталося без прызоў...

— Адкуль бярэш грошы на мадэлі, усё ж такі гэта каштоўная здзелка? — цікаўлюся.

— Калі я пачынаў рабіць мадэлі, дык разлічваў на спонсараў, якія карысталіся б маімі „вынаходкамі” ў аграгустычных мэтах. На жаль, мала такіх было. Раз адно прадпрыемства з Пшасныша спансаравала „горны ровар” для плавання і дало магчымасць паказацца ў рэкламе. А грошы ў асноўным бяру са сваіх сціпрых ашчаднасцей беспрацоўнага, —

з сумам заявіў суразмоўца. — Сёлета я прэзентаваўся ва ўласнай рэкламе пад шыльдай „Касмічнае цуда”, але і гэтым разам ніхто са спонсараў не адгукнуўся. Чакаю затым на фармальны штат у адным прадпрыемстве, але пра паспяховае вырашэнне справы гаварыць заўчасна.

Адгаданка

1. пустое месца ў зубе або ствале дрэва, 2. горад на Дняпры між Бабруйскам і Гомелем, 3. маставая з камянёў, 4. румынская народная лірычная песня, 5. шлюбная ўрачыстасць, 6. прылада для ўзважвання, 7. чыгуначная станцыя між Гайнаўкай і Сямятычамі, 8. асоба, якая знаёміла кавалера з дзеўкай у шлюбных мэтах.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — пагаворка.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будучы разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 46 нумара

Басаў, Ева, лівер, мана, Мележ, мінімум, Соцы, труна, цыкорыя, цюцька, Швед, яда.

Рашэнне: **Вялікім урокам жыцця бывае ўсведамленне, што часам і дурань мае рацыю.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Мікалаю Сазановічу** з Навін Вялікіх і **Лукашу Пацэвічу** з Беластока.

1						
				2		
3				4		
5			6			
			7			
	8					

Нiва
ТЫДНІК БЕЛАРУСКАЎ У ПОЛШЧЫ

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Нiва”.
Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

*Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.*

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор і карэктур:

Яўгенія Палоцкая.

Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na I kwartał 2008 r. upływa 5 grudnia 2007 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch”

na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na I kwartał 2008 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,55 zł, a kwartalnie — 46,15 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą: kraje europejskie — 5,00 (kwart. — 65,00), kraje pozaeuropejskie — 5,20 (kwart. — 67,60). Pocztą priorytetową: kraje europejskie — 6,00 (kwart. 78,00), Ameryka Płn., Afryka — 6,70 (kwart. — 87,10), Ameryka Połudn. i Środk., Azja — 7,80 (kwart. — 101,40), Australia — 10,00 (kwart. — 130,00). Wpłaty: Rada Programowa Tygodnika „Niva”, BPB PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Nakład: 1 730 egz.

ПТУШКІ І БЕЛАРУСЫ

Язэп ПАЛУБЯТКА

Людзі і птушкі

У мінулыя часы, калі людзей на зямлі было мала, а іншай жывёнасці шмат, то яны жылі побач, у тым ліку птушкі. Такую з'яву можна назіраць і зараз, не толькі ў сельскай мясцовасці, але і ў горадзе. Прыкладам, у Мінску на Свіслачы круглы год плаваюць дзікія качкі і з вялікім задавальненнем прымаюць пачастунак ад людзей. У сталіцы можна пабачыць шмат іншых птушак, але большае здзіўленне выклікае з'яўленне тут зімою сарок — самых асцярожных у адносінах да чалавека пернатых.

Старадаўні чалавек прыглядаўся да птушак яшчэ таму, што яны маглі вольна лётаць у нябёсах, насылялі недаступныя яму мясціны: крутыя горы, топкія твані. Людзі зайздросцілі птушкам ды хацелі быць падобнымі да іх, таму прыдумалі для сябе выраз — вольны, як птушка.

Чалавек — асоба хцівая. Паважае птушку, але спажывае іх яйкі, мяса.

Аб тым, што птушкі ратавалі людзей ад галоднай смерці сведчыць нават Біблія. Калі яўрэі ўцяклі з Егіпта, блукалі па пустыні ды не маглі здабыць ежы і былі ў адчаі, Гасподзь паслаў ім стаг перапёлак, якія стомленыя пералётам упалі на зямлю. Людзі насмажылі іх, падсілкаваліся ды пайшлі далей.

За тысячагоддзі супольнага існавання людзей і птушак апошнія былі падзелены чалавекам на „добрых” і „кепскіх”. Аб тым сведчаць шматлікія паданні. „Добрых” птушак людзі шанавалі, аберагалі, „кепскіх” знішчалі: забівалі ці разбуралі іх гнёзды.

Да „добрых” птушак чалавек адносіць бусла, ластаўку, жорава, голуба, салаўя, жаўранка. Кляймо „кепскія” адзначаны каршуны, чорныя буслы, вароны, сарокі, сычы, совы, удоны і вераб'і.

Найбольш не пашанцавала лебедзю. Кляймо „нячысты”, нададзенае яму біблейскім міфам, прывяло гэтую прыгожую, даверлівую і гордую птушку, якая і сёння з'яўляецца сімвалам самаадданасці і вернасці, да мяжы знікнення. Вось якое паданне.

За грахі чалавечыя Бог паслаў на зямлю патап, але папярэдне сказаў Ною, каб той збудаваў каўчэг і ў пэўны час змясціў туды „кожнай твары па пары”. Карабель быў збудаваны ў тэрмін. Людзі, каму належала ўратавацца, ды іншая жывёнасць знайшлі там прытулак ад страшнай залевы. Толькі лебедзь Страцім не пайшоў у каўчэг. Адказаў горда: „Я адзін спраўлюся з вадою!” І плавае сабе. Іншым птушкам няма паратунку. Яны стаміліся ад шматдзённага палёту і пачалі сядзець на Страціма. Як сядалі на спіну — плаваў, на шыю — плаваў, а як селі на дзюбу — патануў.

Вось так кожнай, як „кепскай”, так і „добрай” птушцы паданні накіравалі лёс на векі.

Белая птушка з чорнай адзнакаю

Ніхто так не шануе белага бусла, як беларусы. У гэтым упэўніўся я ў маленстве, калі ўлетку на беразе Нёмана непадалёку ад нашай вёскі адзін з лётчыкаў — любімае на той час іх месца адпачынку — авіябазы, што знаходзілася ў Шчучыне (Гродзенская вобласць), на падпідку застрэліў бусла. Вяскоўцы папярэдзілі яго, што калі яш-

Фота Міры ПУКШЫ

чэ раз з'явіцца тут, то паплыве ўніз па Нёмане з каменем на шыі. І гэта быў не жарт. Лётчык рэальнасць пагрозы зразумеў і болей там не адпачываў.

Увогуле, павага беларусаў да белага бусла невытлумачальная. Згодна тым жа паданням — бусел-чалавек, які завінаваціўся Богу і за гэта займеў пакаранне. Вось інтэрпрэтацыя гэтага міфа.

Аднойчы Бог паклікаў да сябе чалавека і даў яму завязаны гаршчок. У ім Бог змясціў усё паганства сабранае па свеце: жаб, гадзюк, падукоў, мышэй і іншае. Уладар кажа чалавеку: „Кінь гэты гаршчок у мора, але толькі не развязавай”. Дома чалавек пачаў збірацца ў дарогу. Апануў чыстую сарочку, паверх чорную світку. Жонка пытае: „Куды збіраеся?” Адказвае: „Бог паслаў гэты гаршчок аднесці і кінуць у мора”. „Што ў ім?” — цікавіцца кабета. „Не ведаю, але Гасподзь наказаў не развязаць матузок”, — адказаў гаспадар. Як толькі ён лёг адпачываць перад далёкай дарогай, жанчына развязала тасьму і з посуду разбеглася па зямлі нечысць. Жанчына ўчыніла лямант, ад якога прачнуўся муж, і яны ўдвух распачалі збіраць пачвар. Збіралі, збіралі, але ўсё безвынікова. Тут з'яўляецца Гасподзь і кажа людзям: „Вы выпусцілі на свет гідоту, вы і збірайце яе”. Быў чалавек босы, у белай апратцы ды чорнай світцы і такім паўстаў у вобразе птушкі.

Белыя буслы селяцца ля чалавечага жылля звычайна на дрэвах, а то іншы раз на хаце. Таму спрыяе чалавек з павагі да гэтай птушкі, які прыбівае на даху два скрыжаваныя палены, дзе і ўтвараецца гняздо. У апошні час гэтыя птушкі ладзяць буслянкі на электрычных слупах. У вёсцы Малькавічы Мастоўскага раёна давалося пабачыць болей за дзесятак такіх гнездаванняў.

Існуе такое павер'е, што калі ў вёсцы пасяліліся буслы, то абавязкова будуць нараджацца дзеці. Яшчэ дарослыя прыдумалі для дзяцей добрую казку, што браціка ці сястрычку прынёс у іх сям'ю бусел.

Загадкавасць бусла звязана яшчэ з тым, што ён прылятае і адлятае выключна ў пэўны дзень. І гэтыя дні значныя, прыпадаюць на значныя рэлігійныя святы. Спазненне з прылётам ці затрыманне з адлётам з'ява крайне рэдка. Гадоў пятнаццаць таму назад давалося быць сведкам такога выпадку. На хутар, дзе жыве мая маці, на свята Дабравесце прыляцела пара, аднавілі гняздо і бусліха занялася справа працягу роду. Дзесьці ў траўні тут з'явілася яшчэ адна пара буслоў з на-

мерах заняць тую буслянку. Пачалася бойка птушак. З пераменным поспехам доўжылася амаль светавы дзень. Гаспадары адстаялі сваё жытло, але дарагім коштам: наседжаныя яйкі былі скінуты на зямлю. Спрадвечная прага завесці нашчадкаў перамагла і бусліха зноў села ў гняздо. У час адлёту у вырай з гнязда была бачна толькі галоўка буслянціцы. Праз колькі дзён бацькі проста выпіхнулі дзіце з гнязда і бусляне паляцела. Яшчэ некаторы час яны вучылі нашчадка лётаць. Толькі 17 верасня бусліная сям'я накіравалася ў вырай. На наступны год буслы вярнуліся своечасова.

Абагаўленне бусла нашымі продкамі сведчанне мудрасці гэтых птушак. Штогод у другой палове жніў-

ня на тым ці іншым выгане можна назіраць бусліны „табар”. У адным месцы можа сабрацца 50 і болей буслоў. А ўвогуле арнітолагі сведчаць, што ў некаторых пералётных гуртах налічваецца да 200 тысяч асобін. З Нямеччыны, Прыбалтыкі, Польшчы, Беларусі яны чарадой ляцяць праз вузкі перашыек праліва Басфор у Паўночную Афрыку на берагі Ніла, дзе і зімуюць. Дарога цяжкая і небяспечная. Прыпамінаецца апісанае ў друку здарэнне канца 60-х гадоў мінулага стагоддзя, калі ў Малой Азіі адбылася бойка паміж арламі і бусламі. Наколькі яна была жорсткай сведчаць страты бакоў: у бойцы загінула болей за сто буслоў і амаль дзвесце арлоў.

Як не было б добра за морам, але прыходзіць час і бусел зноў мерае крыламі тысячы кіламетраў, каб у сваёй буслянцы здзейсніць святое святае — прадаўжэнне роду.

Вечная ўдава

Яшчэ адна птушка — зязюля — мае для беларусаў сімвалічнае значэнне. Не існуе болей птушкі, пра якую нашы продкі склалі столькі легендаў, паданняў. І тым болей, што птушка не самых лепшых паводзін: не мае свайго гнязда, яйка адкладае ў чужыя гнёзды, не гадуе птушанят. І тым не менш яна прыцягвае людскую ўвагу.

Ва ўсіх паданнях зязюля напачатку была жанчынай. Вось адно з іх.

У нейкай вёсцы жылі багатая сястра і бедны брат. У брата паўстала нястача і ён звярнуўся да сястры за дапамогай. Сястра была скупая і адказала, што дапамагчы не можа, бо згубіла ключы ад каморы. І пайшла шукаць. Доўга чакаў яе брат, не дачакаўся і пайшоў. На дарозе ўпаў і сканаў. А пасля сястра адумалася і пачала шукаць брата. „Якуб, Якуб, ключы знайшла”, — гукала яна. За сквапнасць Бог ператварыў яе ў птушку. І цяпер яна лётае па лесе і кліча брата: „Якуб, Якуб”. Людзям чуецца „Ку-ку! Ку-ку!”

Ёсць адна акалічнасць. Кукуе самец, а самка адказвае яму гартанным уханнем, быццам бы плача. Кукаваць зязюля перастае, як толькі пачынае выплываць жыта і таму ў народзе кажуць: „Зязюля коласам падавілася”. Існуе яшчэ шмат прыкмет, якія звязаны з гэтай птушкай, прыкладам такіх: „Калі зязюля куче на голы куст, год будзе неўраджайны”. І цяпер сяляне вясноюносяць з сабою дробныя грошы „на зязюлю”. Згодна павер'ю, калі першы раз пачуеш зязюлю, то павінен кінуць на зямлю грош ці патрэсці калітою (партманетам) і грошы ў кішэні будуць вадзіцца цэлы год.

23.12 – 29.12

Баран (22.03. — 20.04.) Памятай, што рэдка калі мэта апраўдвае сродкі. Пільнуйся, каб сваімі нахабнымі паводзінамі не нарабіць сабе ворагаў. Прадбачваюцца прафесійныя поспехі; перавагу можаш мець дзякуючы веданню замежных моў.

Бык (21.04. — 21.05.) Пачнеш пашыраць свае гарызонты, здабываць новыя веды аб свеце. Святкаваць варта за мяжой. Хоць у гэты тыдзень ты чамусьці скупаваты.

Блізняты (22.05. — 22.06.) Знойдзеш разумныя вырашэнні фінансавых і сямейных праблем. Будзеш спакойны і памяркоўны. Грашымя можаш раскідвацца, пастараўшыся іх зарабіць, каб хапіла. Нетрадыцыйны падыход і незалежнасць думкі памогуць табе ў далейшай кар'еры.

Рак (23.06. — 23.07.) Нервы, неспайкай на пачатку тыдня. Дома будзеш талерантны, шчыры, адкрыты. Важнае будзе для цябе эмацыянальнае цяпло тваіх блізкіх і сяброў. Год скончыш без хвастоў і недаробак.

Леў (24.07. — 23.08.) Твая працавітасць, абавязковасць і памяркоўнасць будуць ўзнагароджаны. Дзякуючы цярдлівасці і дакладнасці ўсё, што цяпер будзеш, ператрывае найгоршыя буры. Да 26.12. будзеш неспакойны і агрэсіўны, паможа табе хтосьці цярдлівы і лагодны.

Дзева (24.08. — 23.09.) Пакажаш сваю кемлівасць і інтэлігентнасць. Не будзе для цябе невырашальнай праблемы, а твае ідэі будуць цікавыя і арыгінальныя. Куплю новага дома ці перасяленне афармляй як найхутчэй, каб у новым годзе мець усё завершана.

Шалі (24.09. — 23.10.) Рыхтуюцца неспадзеўкі, вяртанне забытых людзей. Ніхто цябе не пераможа — рэалізуй усё, што прыйдзе табе ў галаву! Святы крыху горшыя, чым даўней. На справы глянеш іначай, ды няма на што злавацца — варта часам справы паставіць рубам.

Скарпіён (24.10. — 22.11.) Мусіш шмат спраў перадумаць, таму лепш не займайся тым, у чым не маеш упэўненасці. Сам пераканаш іншых да ўласнай думкі і схіліш да таго, што слушнае для цябе. Старайся ўсё бачыць у адпаведнай перспектыве, рэагуй адпаведна. Гарантуецца ўзнагарода ад Венеры!

Стралец (23.11. — 22.12.) Шчасце і дабрабыт. Каляды проста цудоўныя! Ды можа завялікія аспірацыі — не будзь такі прамны!

Казярог (23.12. — 20.01.) У пары прага, жарнасць, вялікія эмоцыі — проста няма чаго з гэтым параўнаць! Нават напругі між вамі будуць вас да сябе прыцягваць. Кідайся на глыбокую ваду! Лёс ласкавы, шчасце на кожным кроку.

Вадалей (21.01. — 19.02.) Пачуццё гумару, ды прытым страта аб'ектывізму — можаш стаць высмейваць рэчы, на якіх мог бы зарабіць, а прынамсі скарыстаць (ніколі не кажы „ніколі!”). Нечаканыя змены; не трапляй у крайнасці. Апануеш сітуацыю, засяродзіўшыся. Не дай, каб у святы хтосьці папсавалі вам ідылію.

Рыбы (20.02. — 21.03.) Шмат супярэчнасцей у табе — раз ты не да жыцця, іншы раз — хапаешся за ўладу. Адно давядзе цябе да нудотнасці (крамы!), іншае — захопіць без рэшты. Намяці мэты. У пары апрача пачуцця патрэбны яшчэ лагальнасць і адказнасць.

Агата АРЛЯНСКАЯ